Контрольный экземпляр

ДАЬКЪАЛА ХИЛДА 1-гIа МАЙ!

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ПIАЬРАСКА, 1 МАЙ, 1987 ШУ. ★ № 52 (7398). ★ Мах 3 кеп.

Даькъала хийла Советски Союза Коммунистически парти—советски обществана кулгалдеши лостам телаши бола низ!

(КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

ЦIЕЧА БАЙРАКХАШТА КIАЛ

БIаьстан дукхарца Iалам тоаденнача, цIеча байракхаша, лозунгаша, плакаташа городаши юрташи хозъяьча хана денад укх шера ЦхьоалагIча мая цIей вай мехка. Советски халкъ цунна накъаденад КПСС XXVII съезда, парте ЦК Пленумий исторически решенеш, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийна тIанийца доккхий декхараш кхоачащдеча керда толамаш доахаш къахьегама коллективаш йолча хана.

БIаьстан белгалонашца цхьана дика тарлуш я вай мехка, обществе хулаш латта, тахан массане а дика кхетадеш долча «перестройка» яхача цхьан дешо чулоацаш йола эргалонаш а.

Укх шерара ЦхьоалагIа май вайна белгала да дукхача хувцамашца. Массехк ди хьалха советски наха, дерригача дунен тIарча дика уйлаш йолча прогрессивни адамашца цхьана, дездаьд В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 117 шу дизар. Цу денна хетадаьча Ерригсоюзни коммунистически субботнике дакъалаьцад миллионаш болча наха. Цунах хилар вай мехка коммунистий, партийни организацей, берригача къахьегамхой балха цIей, бокъонца йолаш йолча цар тарошашка хьажар.

ЦхьоалагIча мая цхьаькха белгало латт Сийлахь-йоккхача Коталон ди хьатIакхоачача деношка вай из дездеш хиларах. ХIанз санна майски дийнахьа 42 шу хьалха кхаьчай дуккхача хана сатийса, догдаьха Котало хIара советски цIагIа, хIара дезале, бакъда, цIаванза висав цхьаннаьха — да, вокхазахьа — воI, е воша. Ткъо миллион саг советски нах боабаьб цу тIемо, бакъда наьха деташка биц ца луш даим бахаргба таханара сийрда вахар бахьан долаш, машар, ираз, маьрша сигале бахьан долаш шоай вахар дIаденнараш.

Таханара ди белгала да ниттa, укх шера дездеча Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 70 шу дизарца а. Республика городашка, районий централшка демонстрантий колоннаш кийчъяь хургья цу юбилейна хетадаьча лозунгашца, тIахьехамашца, плакатащца.

Советски халкъа вахара хьал айдара, вай даьхе тоаяра, социализмин машари хьаллацара тIехьа къахьега тIахьех вай Октябра идеалаша. Юбилейга кийчлуча хана коммунистий, парте боацарий, берригача къахьегамхой политически, духовни, къахьегама хьинар дIахо айданза даргдац. Цу хана къахьегамхой, берригача советски наьха низаш тIадерзаде деза КПСС XXVII съезда решенеш, шийталагIча пятилетка заданеш практически кхоачашъяра. ЛаьрхIар толаме кхоачашдар хIаране гIулакха юкъе лоацача даькъах тийша хургда.

Мехка, цу даькъе вай республике а, шерра яьржай Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузаш пятилетка шин шера план кхоачашъяра тIехьара социалистически яхь. Республика къахьегамхой 1-ча Мая цIейна наькъабаьхкаб хьалхашка латта декхараш кхоачащдеча доккхий толамаш а даьха, къахьегама овсарле дIахо лакхъеш кхы а доккхагIча доазонашка кхача кийча болаш.

Яхье котало а йоаккхаш шоай планаш тIехккхоачашъяьй Ленина орден лелаеча «Грознефть» производственни объединене, «Грозтрубопроводстрой» треста, «Промавтоматика» яхача Iилма-производственни объединене, Нохч-ГIалгIай карьероуправлене, СССР 60 шу дизара цIерагIча «Оргтехника» яхача Грозненски производственни объединене, Малгобекски УБР, «Автоспецоборудование» яхача опытно-экспериментальни «Ачалуки» яхача минеральни хий доаккхачен заводий, кхы дукхача предприятей коллективаша.

Хьайбай продукташ дукхагIа яхаран царна заготовка яран яьржача социалистически яхьа хьалхарча мугIарашка я Грозненски района «Советская Россия» яхача колхоза, «Октября 60 шу» яхача совхоза, Шелковски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза, Назрановски района «Назрановский» совхоза коллективаш, хIаьта районашта юкъе хьалхара моттигIаш яьхай Шалински, Ачхой-Мартановски, Малгобекски районаша.

Укх деношка дерриге низаш тIадерзадаь бIаьстан балхаш дика вIаштIехьдаьха чакхдаха гIерташ ба республика кхаш леладераш.

Сийле хийла хьинар кхо ца деш вай Даьхен низ чIоагIбеча дакъа мел лоацарий!.

ЦхьоалагIа май долча дийнахьа цIаьхка а кхы цIаьхка а дагадох вайна дукхача шерашка тIом боацаш маьрша вахар вайга кхачийтар вай ленински парте арахьара нийса политика хилар. Из политика тIаерзаяь я планета тIа мел баха нах ираз долаш хилийтара а, хIана аьлча вIалла хургбоацаш тIема кхерам дIабаккхара даькъе адамленна бIаьшеренашка дагадаьллар чулоацаш из йоландаь.

Дерригача дунен тIарча халкъашта бIарга а гуш ший керттера декхар машар чIоагIбелга, ядерни тIема кхерам дIабоаккхилга долаш хьабоагIа Советий Мохк. Де мел могар ду вай из декхар дикагIча тайпара кхоачашдара. Цунна дола къаьыта тешал да дерригача дуненна дIайовзийта йола вай дукха машара инициативаш. Из машар безара политика хьайоагIа коммунистически идеологе чулоацамгара, коммунизм хьалъяра ленински партеи советски халкъон шоашта хьалхашка оттадаьча де лерхIарашкара.

Кховзткъе итт шу гаргга йолча хана цу сийрдача наькъагIа хьадаьхкад вай, карагIдийннад исторически лоархIам бола гIулакхаш коммунизм хьалъяра ерригача участкашка. Советски халкъо де а доагIаш доккхал ду цу толамех. Вай паччахьалкхено юбилейни шера хьабенача наькъо кхы цIаьхка а тешаду вай сийлахьча Ленина белгалбаь из никъ нийса а бакъахьа а хиларах. Бакъда вайна диц ца луш дага латт, юбилей езъяра эггара дикагIдар да де дезараш-та дукхагIа уйла тIаяхийтар, аьнна баьччас даь хьехар а. Цудухьа вай мехка ниттa дукха теркам бу советски наьха вахара хьал тоадара, культура лакхьяра.

Шоай еча йоакхонна жоп луш советски наха могаю парте политика, цунна гонахьа кхотаду шоай мугIараш. Тахан, цIей дездеча дийнахьа цар цIаьхка а дерригача дуненна дIагойтаргда Октябра байракха кIал а латташ сийрдача кхоаненгахьа бIубенна гIа боахаш шоаш хилар.

ДАЬКЪАЛА ХИЙЛА ВАЙ ДАЬХЕ — СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКАЙ СОЮЗ!

КПСС XXVII СЪЕЗДА ЛЕНИНСКИ НАЬКЪАГIА — КОММУНИСТИЧЕСКИ КХОЛЛАМЕИ МАШАРЕИ НАЬКЪАГIА ХЬАЛХАШКАХЬА ГIО!

ХЬОНА, ДАЬХЕ, ТХА КЪАХЬЕГАМА СОВГIАТАШ!

Доккхийча къахьегама совгIаташца дезду тха совхоза хьайбаши кхаши леладераша 1-гIа Май.

Ах шера планагIа доагIар 335 тонн долаш паччахьалкхенна хIанзле дулх дIаденнад 434 тонн, хIаьта шура ехкай 985 тонн биъ бетта планагIа дIаяла йоагIар 970 тонн йолаш. Соахка яьккхачунца нийсйича укх шера цу юкъа хIара Iаттагара 50 килограмм шура дукхагIа яьккхай. Ах шера планал совгIа паччахьалкхенна 150 тонн дулхи 60 тонн шуреи дIадала лерхIаш да тхо.

Планаш а социалистически декхараш а тIеххоачащде низ дIакхоач хьайбаш леладара балхаш Iилмон хьалха латтача боахамий опытои могадеча тайпара вIаштIехьдахара цIенхаштта йоакхо ярах.

Еррига бIаьстан культураш лоацача юкъа дIайийна яхара тIатеIIа къахьегаш ба кхаш леладераш а.

Б. ДУДАРОВ,
«Назрановский» совхоза директор.

* * *

Империализмана духьала, машар, демократи, социализм бахьан къахьегамхоша лоаттабеча къовсаме дунен халкъашта юкъерча цхьоагIон Денна — ЦхьоалагIча майна дика хьокхамаш гойташ накъабаьхкар тха колхоза хьайбаш леладераш. Биъ бетта йоагIаш хинначул шура 26 центнер дукхагIа ехкар паччахьалкхенга, хIаьта дулх дукха хIама ца эшаш — 16 центнер. Дега тоам беш да хIара кхоабача Iаттагара дийнахьи буси хIанз йоаккха шура соахкарчул дукхагIа хилар а.

Уж толамаш дахийтараш ба эггара хьалха доярки Мишиева Яха, Асхабова Эльза, Рузнева Надежда, Тебаева Аня, Ведзижева Зина, Сасина Клавдия, Сухорукова Вера, скотникаш Евлоев Ваха, Сухоруков Владимир, фермашта доакъар хьатIакхухьаш, кхытайпа балхаш деш вола тракторист Барминов Виктор, доакъар Iалашдара соахка къаьстта а доккха новкъостал даь Калиматов Абдурахман.

Мишиева Яхас, масала, дIабахача биъ бетта 1703 килограмм шура яьккхар хIара кхоабача Iаттагара, хIаьта Асхабова Эльзас — 1570 килограмм. Царех хIаранечул дукхагIа шура яьккха доярка яц районе хIанзарчоа.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача дийнахьа паччахьалкхенга шура, дулх дохкара карарча пятилетка шин шера план е социалистически декхар тIанийцад тха хьайбаш леладераша. ЛаьрхIар кхоачашдара низ кхобергбоацаш а ба.

Л. ЯСИНЕЦКАЯ,
Сунженски района Щеча Эскара цIерагIча колхоза председатель.

* * *

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дизара сийна къахьегама вахте эттача Вознесеновски газобензинови завода болхлой дика къахьегама совгIат а кийчдаь накъабаьхкаб ЦхьоалагIча майна. Дерригача технико-экономически хьокхамий биъ бетта плани тIанийца социалистически декхараши ханал хьалха кхоачащдаьд завода коллективо. Газ яккхара даькъе хIанз мая шоллагIча ах бетта чотагIа къахьегаш я из. Ер шу доладелча денз паччахьалкхен планал совгIа цо яьккхай кхоъи ахи миллион кубически метр гази бIаьш тоннаш стандартни доаца газови бензини.

Шоай потребителашта поставкаш яра договорни декхараш, продукци маьхалъяккхара биъ бетта задани кхоачашъяьй, къахьегама овсарле лакхъяра задани 37 процент совгIа тIехкхоачашъяьй завода коллективо. Духьал из лакхъяра чотагIа хьаяьй цо планал совгIа ара мел хийца тайп-тайпара продукци.

И. МАКСИМОВ,
Вознесеновски газобензинови завода директор.

* * *

Дунен халкъашта юкъерча солидарноста Ди дикача совгIаташца дезду тха коллективо. Биъ бетта планал совгIа арахийцай 200 эзар сома маьха продукци. Цу юкъа къахьегама овсарле соахка хинначул лакхъеннай шозза гаргга. Майна хьалхарча социалистически яхье котало яккхарах тхона хьожаяьй КПСС Заводской райкомен райисполкомеи карара кара тела ЦIе байракх.

ДIадахача шера укх ханаца нийсдича продукци арахецара боарам цкъан ахаззен лакхбеннаб.

БIаьстан цIей сийна яьржача яхье хьалхара моттиг яьккхай полиэтилен арахецача цехо, шоллагIа моттиг — фенол - ацетон арахецача цеха коллективо.

Укх деношка хоза кхаъ кхаьчаб завода коллективага: хьалхарча квартале яьржа хиннача Ерригсоюзни социалистически яхье Миннефтехимпром министерства тхона хьожаяьй хьалхара моттиги карара кара тела ЦIе байракхи.

Таханарча цIей сийна Грозне хургйолча къахьегамхой демонстраце Заводской района промышленни предприятешта хьалха отта бокъо яьккхай тха завода коллективо.

А. ЗАЙЦЕВ,
СССР 50 шу дизара цIерагIча Грозненски химзавода директор.

«КУРА» ХЬАЖКIАШ ХЬУВКЪАЕРГЬЯ

КХАЙ ТIАРА РЕПОРТАЖ

ЧIоагIа айхьаза яьнна бIаьсти я укх шерара яр. БIаьстани Iани денош шоайла къаста белгало хьадда бIаргаяйтац цо. Цхьа ди хоза доагIа, шоллагIча дийнахьа лоа, е цунца вIашагIьийна догIа делх. Къаьстта хоалуш я уж белгалонаш лоамашта йисте уллача Наьсаре.

— ХIаьта а, — аьлар «Назрановский» совхоза № 3 йолча бригада бригадира Оздоев Ювназа, — цо фу ду хьежаш тхо-м даьгIадац. Юкъ-юкъе хоза ди массаза доагIа оарцагI а дувлаш тхоай кхашка хьаде мел деза гота балхаш даь довла доахк тхо.

Да а да из ниттa. Хьалха юв культураш дIайийна дукха ха я укхаза, тIоадал дIакъайлай дерригача шоай кхашка, цхьацца йолча (айеннача ядача участкашка) шозза а къовлаш.

Лоа а делхаш шийла, безаме доацаш апрела юххерчарех ди дар со цига хиннар. ХIаьта а механизатораш бухьчубаха бацар. ХIана аьлча, хаоттам мара хIама ца эшаш бар уж. ТIаховша кийчъяь говраш санна латтар хьажкIех йиза селкаш тIехьа йола «Беларусаш», навеса кIала латтар хьажкIаш чуйолча каьхата галей бIарчча аргIа. Кийчдаь, тоадаь, хьаьндаь уллар ялата уж дIае лаьрхIа 500 гектар хула кIаьда лаьтта.

Со цу бригаде юхаваха кхоалагIа ди вIалла тара а дацар хьалха хиннача. БIаьха, сийрда хьежаш малх, цхьалха кочамаш ювхаш арабаьнна механизатораш, кухне царна даар кийчдеш сихьенна хьувза повар Амирова Казбан. Бокъонца йолча бIаьстан сурт дар-кх.

Зехьа йоаю минот а дукха хеташ кхай тIа яьлар хьажкIаш дIаюв агрегаташ. Ерригга кабина дIа а лаьца, мекхаш дIа-хьа а хьакха чухайра ший «Беларуса» чу звеньевой Торшхоев Махьмад-Сали. Подрядни звено я цун яр. Кха — 250 гектар. Цу лаьтта хIара гектара тIа 80 центнер йолаш фуьала яьха хьажкIаш кхее аьнна дош деннад цун звенос. Хьинар долаш механизатораш ба цунцара бараш а. Цунтольгов Шукурбии Торшхоев Заьлмахи.

Доккха чекови книжка доалл Махьмад-Сале киса. Солярка, ворда даьтта, кхыйола эша хIама хьаэцача хана цу сахьате расчет ю бригадаца, хьаьлккхе чек дIа а яле.

Со цига латтача юкъа кхо километр дIаьха долча кхай тIа го а баькха юхавера из. Кабина чура нана-пIелг хьахьокхар — лаьтта дикка ловсара дахад, фийг дика буж, яхаш. ГIад а ваха цIаьхка а селка хьажкIех хьалйизар сеяльщика Арчаков Iалихана.

Лоаллаха уллача кхай тIа ялата хьажкIаш дIаювш я Нохч - ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутата Ужахов Мувсай звено. Цун кха а да 250 гектар хулаш. ТIанийца социалистически декхар а Махьмад-Сале дар санна да. ХIаьта а яхье царех кот мала воал — гуйрено хьахьокхаргда. Шаккхе а хьинар, опыт йолаш, къахьегама тIера нах ба уж. Мувсас шийца болх бе хьанийцараш а ба цунна дика бовзаш, тешаме нах — Оздоев Ювсапи Сукиев Тухани. Дагадеха долаш аргда вай: укх деношка райсовета депутаталла кандидат оттавеш собрани хилар бригаде. Эггара хьалха Тухана цIи яьккхача кхы дIахо кандидатура лохаш хало е езаш хиланзар механизатораш. Массавар раьза а волаш оттавир кандидаталла наьха тешам бенна Тухан.

Механизатораша беча балха учет дика а цIена а лелаеш ва бригада учетчик Саралиев Салангири. ХIара денна итогаш ю цо, хьадаьр бригаде дIакхайкаду.

М. ЗАНГИЕВ,
тха собкор.

СУРТАШ ТIА: сеяльщик Арчаков Iалихан селкаца хьажкIаш чуйохкаш воалл; Торшхоев Махьмад-Сале агрегат хьажкIаш дIаювш я.

Автора сурташ.

ДикагIйола смена

Дукха ха яц Кузьмин Юрий Петрович В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода ЭЛОУ АВТ яхача установка сменана керте этта. Мехкдаьтта чакхдоахача производстве керда саг-м вац из, цу чоалханеча установке бригадир волаш а къахьега дийзад цун йIаьхача хана. Цхьабакъда, квалификацин балха опыти хилча тоъаш мичад. Йоккхача коллективана кулгалде, цунна балха лостам тела атта дац.

— Юкххьанца хала дар — яхаш дувц Ю. Кузьмина.— Цхьабакъда, дуккхача хана денз укхаза болх беча, кулгалдара йIаьхий опыт йолча наха новкъостал дир. Къаьстта белгалвакха безам бар са вокхагIа вола оператор Алейников Николай. Цун смене вIашагIкхийтта коллектив а ший тайпара бартцхьоагIо йолаш яр. Ер установка болх бе дIайолаеннача дийнахьа денз къахьегаш хьабоагIа технологаш кIезига бац цига.

Къаьстта дика къахьегама хьокхамашца накъабоагIа технологаш ЦхьоалагIча майна. Планал совгIа 90 эзар тонн совгIа мехкдаьтта продукташ яьхай цар. Къахьегама овсарле планал совгIа лакхъелар 2,7 процент. Хадданза продукци дикагIа хилийтара тIехьа къовсам лоаттабу.

У. АЗАМАТОВ.

Болхлочун уйлаш

ПЕРЕСТРОЙКА ДЕГ ЧУРА ЙОЛАЛУ

КАСТ-КАСТА хоз сона сай новкъосташта юкъе: фуд из перестройка яхар, мичахьара хьайолалу из, мичахьа кхоачалу, яхаш деш дола хаттараш. Цохьахьокх хIанз а цу гIулакхах ца кхеташ, цуьн чулоацама дух тIа бала ца могаш нах болга. Уж санна болча нахах оал: перестройкана юстара ба уж, аьле. Укх деношка хиннача ВЛКСМ XX съезде ше къамаьл деча хана КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева цу хьакъехьа нийса а аьлар: перестройкана духьала бола нах бац вайна юкъе, оппозицеш а яц. Ца кхеташ, е кхета ца ловш бола нах ба. ХIаьта а юстара бита йиш яц уж а. ДIакхетабе, перестройкана юкъе хьачуоза беза. Цу гIулакха эггара тешамегIа йола школа я къахьегама коллективаш.

Оаха тхоай коллективе мела дитац из дош. ХIана аьлча, массавар а цхьан дагара ца хилча, хала хургдар тхона революционни эргалонашта юкъе дакъа лаца а тхоай болх-моттиг, вахар-лелар таханарча хано дIадеххача тайпара вIаштIехьдаккха а. Ерригача заводах дувцаргдац аз, тхоай бригадах аргда.

Хов тхона, хIара керда хIама шиий истори долаш да. ХIанзарча перестройко а дIадоладаьд шиий истори. Тха коллектива дар а цу юкъе хургда. Мичахьара дIадоладир оаха из? Из оаха дIадоладир XII пятилетка йолалуча хана. Эггара хьалха тхоайла дагадаьлар тхо: фуд тахан парте, правительства вайга хьакхайкадер, вайгара дIадехар? ТIеххьарча шерашка дегIах чуенна мекъал дIаяккха, сатийна ма хила, творчески хьаькъал сомадаккха, маькаргIа хила, мехка дай хила, йоах. Иштта кхетабир оаха, болхлоша, XXVII съезда партийни, хIаьта цул тIехьагIа хиннача ЦК Пленумий, хIаьта М. С. Горбачева цу форумашка хьалхадаьхача дешай чулоацам. Цу тIа яьй оаха хIанз тхоай къахьегама а вахара а лард. Тхоашкара дIайолайир оаха перестройка. Цу гIулакхо тхо доккхий а ду. Барттайна къахьегаш я тха 9 саг чувоагIа бригада. Тхоца воацар, тха уйланца боацараш тхоцара дIакъаьстаб — шоай мукъагIа, е тхона шоаш новкъа болга хайна. Цу тIа, «мичча бесса хьабичахьа» яхача балхах а бац тха болх. Тхоах, нийс сагах, тийша ба ерригача 350 саг къахьегаш волча тха завода болх. Тха мелал цу сахьате хоаду. Цудухьа салтий мо кийча долаш, болх тайжа лелабеш хила веза тхоах хIаравар. Заводе ара мел хецаш бола жагIа (аьта кхера) гIум, кхыйола рудай йоаца гIишлон материалаш хьаеш мел бола мухь оаха хьатIабахь тхоай низ болча, хIаране чу 12—13 тонн чуйодача «Кразашца». Цахалдаш конвейрах лела езаш я тха машинаш карьерашкара таш хьатIакхухьаш. Из декхар дизза оаха кхоачаш а ду.

Тха низ, хьинар айдаьр, барт-цхьоагIо чIоагIъяьр эггара хьалха подряд я. Из аз тешшаме ях. хIана аьлча хьалхагIа из форма юкъе яккхалехьа а дукха дувцар оаха балха хила езача дисциплинах, — эхьах-эзделах, бехктокхамах. ХIаьта а дукха хьагуш пайда бацар цу хабарах. Машина ехача а, балха хьа ца боагIаш бисача а сагота ца хулаш нах пийслора тхона юкъе, хIаьта шоаш бакъбе бIаь бахьан а корадоагIар. ХIанз тхоайла дуккха безамегIа да тхо, дикагIа къахьега гIерташ, дисциплина чIоагIагIа хилийта гIерташ яхь а я тхона юкъе, хIана аьлча бригада совето алапи дIа-хьа декъача хана из а лоархI.

Тхога дикагIа къахьегийта ховш ва тха лидер — бригадир Аушев Руслан а. Кадай лел цун «Краз» а. Лакха я цун къахьегама овсарле. Тхона а лац цунна тIехьа диса.

Аз айса хIара сменах 38—40 рейс ю. НормагIа е езар 32 рейс я. Къаьстта хьинар айде дийзар са ВЛКСМ XX съездо болх беча деношка. Се комсомолец хиларца аз дош а деннадар иштта овсаре къахьега аьнна. 40—43 рейс йора аз хIара сменах. Иштта цу съезда сийна къахьегама вахте лаьттар са новкъостий — тха бригадера комсомольцаш Ведзижев Ювсап, Арсанов Рамзан, Гагиев Иоакъап. Делкъийна хIама даа тхоай столове аргI-аргIагIа ухар тхо.

Перестройка духхьал дика къахьегарца чакхъялац, аз лакхехьа хьоадаьчча тайпара. Сага вахара массе оагIув лоац цо, юкъарча гIулакха дукхагIа оарцагIбоах нах. Цу хьакъехьа тхоай бригадерча вахарера цхьа масал доаладергда аз. Бийсана карьера чу болх беш йоаллача экскаватора тIехьашкара скоростах дIатаваха лоархIавеш наггахьа водитель хилацар: баьде яр, хIама бIаргагацар. Йоагаш йола прожектор а дIа-хьа мича хьувз хьона езачахьа. Уйла йир оаха: фу дича бакъахьа дар-хьогI? Дукха лийлар тха водитель Лазарев Петр сагага йист ца хулаш, творчески уйла еш. Юххера а бIаргайра тхона шиий «Краз» цо тIехьашка луча хана сегалу йоккха лампа. Хежар тхо: фара йоаллар «Краза» тIехьашка, кабина чу вагIача цо кнопка тоIанийча сога а луш, дIайоайийча — дIа а йовш. ХIанз тха массайолча «Кразашта» тIехьашка йоахк цу тайпара «лазаревски» фараш. Атта да хIанз, балха овсарле лакхагIа я, хIаьта «дIакхетаргвий-хьогI» со яхаш, са даа а дезац машина тIехьашка йоаккхача хана.

Иштта хувцамаш хулаш латт-кх тха къахьегама вахара юкъе; иштта беркат доалаш латт-кх тхона перестройках. Дуккха тIеххоачашйир тха бригадо укх шера хьалхарча квартала задани. Кхы къахьегама темп ца йожийташ. КПСС ЦК-ас советски нахага даь кхайкарал хьал а лаьца Сийлахьча Октябра 70 шу дузача юбилейна накъа а гIоргда. ХIаьта биъ бетта задани ханал хьалха кхоачаш а яь, дика совгIат кийчдаьд оаха таханарча Мая цIейна а.

В. ТОРШХОЕВ,
Карабулакерча рудай йоаца гIишлон материалаш арахецача завода водитель.

Тха интервью

ДАИМ БIАЬСТИ ХИЙЛА ШОАНА!

Шн кIнра гаргга ха я ВЛКСМ съездо шиий болх чакхбаьнкха.

Цун делегаташта юкъе вар вай мехкахо, Советски Союза Турпал Аушев Руслан. Къоначар форум чакхъяьначул тIехьагIа тха корреспондента дехарах массехк хаттара жоп делар цо.

— Фу ала йиш яр хьа чакхъяьннача съездах?

— Эггара хьалха са а кхычар а безам тIаззачох — КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева къамаьлах. ХIаране дег чу дувша, доллача хIамана тIехьа хьехам бала а ца гIерташ, воккхагIволча новкъоста хьаькъалера дешаш. Дуккхача шерашта комсомольски балха программа а хинна дIаэттад уж. Аз а са новкъосташа а кхетадир, тахан мехка хулаш латтача лоархIамеча хувцамашта юстара латта цхьанне а бокъо йоацилга. Из доагIа болхлочоа а, ахархочоа а, бIухочоа а.

ДукхагIча даькъе са болх комсомольцащцеи кагирхошцеи бувзабенна ба. Цунга хьежжа хьехархочун говзал йолаш хила веза со. Къаьстта дика бовза беза кхетам балара болх. Цох тийша да зIамигача сагах визза салте хилар, цо шиий декхар доагIача тайпара кхоачащдар.

— Дукха ха яц хьо Афганистанера хьавена. Тхона хов доттагIий лаьтта укх тIеххьарча хана цхьадола хувцамаш хиннилга. Фу аргда Iа хIанз цига долча хьалах?

— Из юххьанца хиннача тара дац. Афгански лаьтта машар отта ха гаргга я. ТIатеIIа чакхйоаккх укхаза машар бара политика. Империалистий хабараша Iехаоаь нах Апрельски революцен бакъдолчох кхеташ боагIа, герз Iо а дуллаш, хьакарабоагIа уж. Селхан бIагIара хьийжараш тахан лаьтта оахаш ба. Промышленни предприятешка, городашка, кишлакашка керда Iаьдал хьаллоацаш митингаши собранеши чакхъювл. «Ак» йоах цар империалисташка.

ХIаьта а беррига душманаша духьале яр соцадаьд аьлча нийса хургдац. Цкъа цхьаннахьара, тIаккха кхычахьара хьахоз топий таташ, белх цIен тIа да воацаш биса кхалнах, йоаг бехк боацача наьха фусамаш. Бакъда, кортамукъле еза афгански халкъ кхы гора латта раьза дац, шиий кхела да хила ловш да из. Керда вахар хьалде цIаккха хиннадац атта, гонахьа иштта дукха моастагIий хилча хIаьта а. Цудухьа кхаьчаб укхаза афгански правительствас дехарах советски бIухой. Шоай интернациональни декхар дизза кхоачашдарца жоп лу цар парте а комсомола а съездий решенешта.

— ХьатIаккхаьчад 1 Май — дерригача дунен къахьегамхой цIей, машара цIей. Мишта дезду пз Афганистане?

— Лоацца аьлча, вайцига санна. Цу дийнахьа митингаш, демонстрацеш хул. Массанахьа го йиш я къахьегам, машар хестабу транспаранташ, лозунгаш, михо шершаю байракхаш, шоай дикагIбола гIирс тIабийха боккхий нах, къонахий, кхалнах, кагирхой, мехкарий, бераш. ДIа-хьа ловцаш доах, цIей даькъала дувц.

Вайцига мо I Мая хьалхара къахьегама вахта хул укхаза. Камаьршача гIулакхащца, къахьегама совгIаташца накъаболх афганцаш шоай цIейна.

— Юххера а, фу ала ловра хьона «Сердало» дешарашка?

— Эггара бIайхагIбола ловца баккха. ДIаькъала хилда шун цIей, даим бIаьсти латтийла шун дегашка!

ДIалаьдаьр М. КАРТОЕВ.

Хувцамаш гIадвугаш да

Нийсса 50-гIа Мая цIей да аз сай къахьегама вахаре тахан дездер. Са къахьегама биографи хьайолалу 1937 шера денз. Ер 25-гIа шу да коммуниста еза цIи аз лелаю. Иштта юбилейш я са вахаре.

Тахан 1-ча Мая демонстраце баха кийчлуча наха бIарахьежача, дагаух хьалха оахоша Наьсаре дездаь ер мо дола денош. Массане а вIаштIехьдалацар Вокзале (хIанзарча Назране) цIей дезде ваха. Эггара хьалхара новкъарло еш дар — барзкъа биркъа хилар. Барзкъанца кийчвала таро ца хилча фу цIей хул цох? ХIаьта а лоалахошка а юртарча нахага а дIахайтацар оаха, хIаьтта кхийнача кагийча наха, цIей дезде ца долхаш тхоаш хIана Iа. Сагота ха я, болх бе беза, аьле бахьан а даькхе. кхай тIа а дахе тхоай тракторaш тIа ховшар. Шозза дукхагIа болх бора оаха цIей сийна, районе дIахозар тха цIераш: цIей дездеча деношка а тIехь шоай къахьегама вахта тIара баьннабац уж, яхаш.

ЦIей дездар а мишта хулар цу хана.. Назране КПСС райкоми райисполкоми чухиннача цIенна хьалхашка ягIача кхаь-йиъ гаьна Iийне массайолча юрташкара хьавена цхьа-шн бIаь саг гуллора. Цигга хьаараваьле райкома хьалхарча секретара цIейца тхо даькъал а дийя района къахьегамхошта карагIдаьнна гIулакхаш дувцар, дика болх берий цIераш йоахар. Иштта чакхдоалар цIей-митинг. ХIанз-м Мая цIей хулача дийнахьа Назрана ерригa улицаш хьал ма юзий артисташ мо кийчбеннача наха, цIеча байракхаша, зизаша. Гаьна дIахоз демонстраце болхача наха деча халхарий «варс-тIох», пандара овз. Нагахьа санна сай бера хана чу (67 шу даьннад са) юха а вига таханара районера вахар сайга хьахьекхаче се кхыча дунен тIа кхаьчача санна хетаргдар сона? Иштта хетаргдар из хIара наьсархочоа а.

БIаргашта гуш хувцалуш, тоалуш, эргадоалаш латт хIара цIагIара, хIара юртара вахар. ХIанз денз дIа кхы а сихлургья из процесс. КПСС XXVII съездо шерра хьабийллаб перестройка яра паргIатоний никъ, сихъяьй революционни эргалоний талгIе.

ХIаьта а истори, дIаяха ха йицъялийта йиш яц. ТIехьенна дукхагIа ха деза вай революционни истори, советски халкъо лайна хало. Цу гIулакха масалаш шортта да. Кхы вIалла хIама деце а ше вахача моттига истори дийцача а тоъаргда кхувш боагIарашта дIаяха зама бIаргаяйтара. ХIана аьлча, хьа юртара хьал хиннад мехкага, мехкара хьал хиннад юртага, хIара цIен дезалга. Цудухьа къонабарашта юкъе кхетама болх айса беча хана (со каст-каста хул царна юкъе) тхоай Пхьиле - къонгий юртарча историца дувз аз сай дош. Тахан тха юртарча хIара цIагIа городерча квартирашка мо газ йоаг, крана чура хий ух... Дагайох сона ерригача юрто Алханчуртски канала чура хий мийна ханаш. Тийрко дIа-хьа детташ, «кхехкадеш» доагIа из Iаьржа ма хулий. Цудухьа канала чура хьаденачул тIехьагIа хьаIнйташ ди-бийса даккхийта дезаш хулар цунга. Из ца мийлача кхы де хIама долаш а хилацар тхо. Хьаст бац тха юрта. ГIувяккха а Iалаьмате хала да. 300 метр гаргга кIоарга яккха еза. Из яккха низ цу хана вIалла ба а бацар. ХIанз хий хьачудиллад юрта. Дийденнад канал а, гIувнаш а, доаца хьасташ а.

Уйлаш, уйлаш..: Дукха хIама дагадохийт ераш мо долча майски деноша. Таханара механизатораш тара бац хьалха хиннача тхона. Говзал лакхагIа я цар творчески хьаькъал а заманца дегIаденад. Цу тIа, хIанз промышленносто царна луш йола техника а я низ болашагIа, болх бе атта. Хьалха «ЧТЗ» тIа тхо мо маьлхемихага багIац хIанз тракторaш тIа багIа механизатораш. Се цу профессех тахан къаьставале а аз доккхал 30 шу гаргга ха яьккхар цахаддаш механизатора болх беш. Тахан а дог раьза долаш юха а трактора тIа, комбайна тIа ховргвар, пенсе вар аьнна юха ца къахкаш, нагахьа санна кIезигадукха могашагIа валаре. ХIаьта а вахара юкъе воацаш воагIалац. Шийна дулаpгдола хIама хьадеш а эшача дIаводаш а хила веза саг, зIамига вале а воккха вале а. Коммунист-м хIаьта а вета а хила ма воагIий цу моча нахах. Трикотажни фабрике вахтералла болх беш ва со хIанз. Атта болх бац, смена чакхъяллалца когаш тIа хила веза, нахаца бувца Iимерза мотт хила беза. ХIаьта а сона новкъа дац. Эшаш болх ба из.

КОТИЕВ Салман, парте а къахьегама а ветеран.
Пхьилекъонгий Юрт.

Мехка къахьегамхой! Кхоачашдергда вай шийтталагIча пятилетка шоллагIча шера — дегIаахар сихдара лоархIамеча этапа — планови декхараш!

(КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

Карабулакски химически реагентий завода лаьрхIа керда цех хьалъечара балхаш сихденнад. «Грозтрубопроводстрой» треста чуйоагIа цхьоалагIа СМУ я укхаза гIишлон-монтажни балхаш дер.

ЦхьоалагIча мая сийна шоаш тIаийца доккхий декхараш ханал хьалха кхоачашдарах рапорт деннад прораб П. Мамедов керте латтача участка коллективо.

ЦIейна накъабоагIаш къаьстта дика къахьегарца белгалъяьлар отделочникий бригада. Цо хIара дийнахьара нормаш 120 — 130 процент кхоачашйора. Уж темпаш кхы лох ца йолийташ къахьега лаьрхIад участка коллективо. ХIана аьлча, Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача юбилейга шийтталагIча пятилетка хьалхарча шин шера план кхоачашъе лаьрхIад цо.

Отделочникий бригаде яьржача яхье хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьабоагIа ЕвлоевгIар ПаьтIамати Азан.

СУРТА ТIА: П. Мамедов ЕвлоевгIар ПаьтIаматан Аздайнен хьалхашка керда декхар оттадеш ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

СИЙЛЕН ОРДЕНИЙ ВИЗЗА КАВАЛЕР

Ткъаь иттлагIа шу да Захаев Лечас Ачхой-Мартановски района «Лермонтовский» совхозе къахьега. Мехотряда начальник ва из. Леча ше а тIехьа ялх механизатор чуводаш йолча отрядо хIара шера 760 гектара тIа хьажкIаш, ка бола ялат, доакъара культураш хьалкхею.

Йоккха балха опыт кара ерзаяь механизатораш ба из ше а цунца цхьана къахьегаш бола Джамбулатов Ахьмад, Эстамиров Султан, Талхигов Ваха, Тутханов Iумар, цун шиий зоI Шамиль.

Вай республика климатически хьалех эггара дикагIа хьувкъача культурех я хьажкIаш. Из къаьстта дукхагIа езаенна ба Лечий мехотрядера болхлой. Цудухьа цар вахаре дохаргдоаца закон а хинна дIаэттад, агротехнически бокъонаша дIа ма деххара кхашкара балхаш чакх а доахаш, хIара шера планагIа яха йоагIарел шозза а кхы дукхагIа а хьажкIаш йоахилга.

Цхьа пятилетка дIаяхийтаяц Захаев Лечаси цунца барти цхьоагIон йолаш къахьегача механизаторашеи шоаш тIаийца декхар сийленца кхоачаш ца деш. Масала, цхьайтталагIча пятилетке юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 64,1 центнер хьажкIаш яьхай цар. Кхыча тайпара аьлча, планал совгIа яьхараш 5270 тоннага дIакхаьчай. Иштта беркате къахьийгад сий долча Захаевеи цун новкъосташеи хьалха дIа мел нхача пятилеткай шерашка а.

ДIадахача шера йокъало чIоагIа духьале яьяле а лаьтташ ахарца, органически, минеральни удобренеш ехкаш хьаьдарца, хьажкIаш дIаерца, хьалкхелрца дувзаденна балхаш интенсивни технологе дIа ма дехxара чакхдахарах низ дIакхаьчар хIара гектара тIара 47 центнер хьажкIаш яха. Боккха толам баьккхар Лечий мехотрядо ка бола ялати доакъара лаьрхIа йола хьажкIаши хьалкхееча а.

Ачхой-Мартановски районе эггара хьалха коллективни подрядагIа къахьега йолаеннар Захаева кулгалду мехотряд я. Шоай де деза балхаш цхьатарра дика довзаш ба беррига а механизатораш. Царех хIара болхлочо шиий керттерча декхарех лоархI доагорен даьттанеи кхом бар, шоашка хьаенна техника лораеш лелаелга, минеральни удобренеши химически молхаши дикагIа пайда эцаргболча тайпара дIаеттилга. Лоацца аьлча, бокъонца болча даьша санна къахьег цар шоаех тийша хьаденнача кхашка.

Хьалха дIанхача пятилеткашка вай Даьхе экономически дегIайоалаеча доккхий хIамаш карагIдувлаш къахьийгача Захаев Лечийна Ленинеи, Октябрьски Революцеи, Къахьегама Цlеча Байракхеи, Къахьегама Сийлен III, II степенен орденаш еннай. ЦхьайтталагIча пятилетка заданеш кхоачашъеча доккхий толамаш дахарах Къахьегама Сийлен I степена орден а еннай цунна.

Вай республике эггара хьалха цу ордений визза кавалер хилар Захаев Лечах.

Общественни вахаре а доккха дакъа лоац цо. Из ва КПСС Нохч-ГIалгIай обкома член, КПСС Ачхой-Мартановски райкома бюро член, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат. Делегат волаш СССР профсоюзий XVIII съезде а хиннав Захаев Леча. Уж дерригa общественни декхараш кхоачашдеча а хьинаре къахьегаш ва сий дола механизатор.

Яхийта яхача шиий цIеннаьнаца бархI бер хьалкхедаьд Лечас. Даьца цхьана къахьегаш вола воккхагIвола воI — Шамиль КПСС членалла кандидат ва, шоллагIвар — Шавалу шоай совхоза бухгалтер ва, Авалу Госуниверситете деша вагIа, ПаьтIамати Аьсети яхаш цIи йола мехкарий барзкъаш тегачеи мерза хIамаш ечен балхаш деш ба, хIаьта Мовлид, Малика, Мадина яха бераш школе деша дагIа.

КПСС ЦК январски (1987 ш.) Пленума соцам тIа аьннад: «...Парте гIулакха тIа лакх а бергба, хьал а лоацаргба эргалонаш яра никъ могабеш хиларал совгIа, хIама эргадаккхара хьинаре, творчески юкъе дакъа лоаца, юкъарча гIулакха беррига шоай низ дIалуш бола, толам баккха ховш бола болхлой...».

Цу дешаша ма яххара къахьегаш ва Захаев Леча — халкъа сий дола воI.

С. АУШЕВ.

Дезача цIейна

ХьатIакхаьчад 1 Май, беррига къахьегамхой деза цIей. Мишта, малагIча толамашца дезду пз «Ачалуки» яхача минеральни хиий доаккхача завода болхлоша? Цу хаттара жоп лохаш, со завода дIа коа ваьлча, сона бовизар болх ца беш, дIа-са ухаш лела нах. Берригаш а шо-шоай метте болх беш, хий дIакхухбийташ, машинаш йотташ бар. Тахан болх беш яр Точнева Хьаьде бригада.

Школа чакхъяьккха яьлча ера Хьаьди укх заводе болх бе. Цунна езаялар завод а цун коллектив а. Из дар 17 шу хьалха.

Тахан Хьаьдена дика довз шиий гIулакх. Цо кулгалдеча бригада хIара бетта план тIеххоачашъеш къахьег. Шиий бригадах лаьца аз дувца аьлча, шн-кхо дош а аьнна, йиш яц сога, бехк ма баккхалаш аьнна дIаяхар из. ХIаьта цу цеха мастера Точнев Хьамзата дийцар:

— Сона дика йовз Хьаьде бригада. Цунна чувоагIа 25 саг. Тайп-тайпара оамалаш а гIулакхаш а долаш нах ба уж, цхьабакъда, цхьан хIамана шоайла тара хет сона уж — балха хьинаре хилара.

Дукха ха я Полонкоева Iайшети Нальгнева Рукъети заводе болх беш бола. Къайле яц, цар хьокхамаш тахан лакхагIа да. Шоай боккхагIболча новкъосташта тIехьа ца биса гIерташ къахьегаш ба къона болхлой а.

Болх дикагIа барга хьежжа, тоалу болхлой хьалаш. Производстве хьалхалаттараш белгалбоах, заводера нах раьза ба алапешта, царна премеш тел... Лоацца аьлча дикача толамашца 1 Май дездеш ба «Ачалуки» яхача минеральни хиий доаккхача завода болхлой.

Л. ЧАПАНОВА.

ЭРГАЛОНИЙ НАЬКЪАГIА

Лурчогlа хинначул 350 килограмм дукхагlа шура яьккхар тха хьайбаш леладераша соахка хIара кхоабача Iаттагара. Цу гIулакхо карагIдалийтар карарча пятилетка хьалхарча шера пачхаьхьалкхенна планал совгIа 630 центнер шура дIаяла. Планал 340 центнер дукхагIа хилар дIаденна дулх а.

Дика дIадоладаьд тха совхоза коллективо пятилетка ер шоллагIа шу а. Масала, хьалхарча квартала шура 60 тонн, дулх 10,5 тонн планал дукхагIа дIаделар пачхаьхьалкхенна.

Уж толамаш доахийтараш эггара хьалха тха цхьоалагIча ферма хьайбаш леладераш ба. Совхоза шин фермана юкъе яьржача социалистически яхье тIеххьарча хана хадданза хьалха йолаш хьайоагIа из.

Соахка дукха хIама ца эшаш кхо эзар килограмм шура яьккхар оаха хIара кхоабача Iаттагара, хIаьта тха толашагIа йолча доаркас Гачиева Амината йиъ эзар килограмм яьккхар.

Хьокхамашка диллача цул дукха тIехьабисанзар цун санна балха йоккха опыт йола доаркаш Исаева Лайса, Исратова Яха, Ражапова Хадишат, Бисаева Зайни, кхыбараш. Яхье хIанз а хьалха ба уж. ДIабахача биъ бетта масала, Исратова Лайсас — 820 килограмм, Гачаева Амината — 790 килограмм, Бисаева Зайне — 810 килограмм, Ражапова Хадишата 796 килограмм шура яьккхар хIара Iаттагара. Царех хIаране дош деннад укх шера 4000 килограммал совгIа шура яккха.

Балха геттара доккха гIо ду царна скотникаша ГачаевгIар Гайтукеи Iимранеи.

Иштта овсаре болх бе тхона карагIдоалийтар, производства, наьха социально-бытовой хьалаш вIаштIехьдахара, Iилмана карагIдаьннача, наьха опытацара дикагIа дар юкъе а кхувлаш, хадданза перестройка еш хилар да.

Диъ-пхи шу хьалха дукхагIдола тха доахан тайп-тайпарча фух а къаьна а дар. Тиша яр уж чулатта помещенеш а. Царна доалдеш ду балхаш дукхагIдараш кулг-кара а дора. Соахка доахан леладара керда помещени хьайир. Цига санна, доахана доакъар диллара, хий моладара, чура кхо, нувхаш араяхара балхашта механизаци йир ферма кхыча помещенешка а.

ЦIеча, Iаьржа - боархача фух дола дика къона доахан дIаоттадир цига. Хьаьндеш ча кийчде, барда бе йиш йолаш кухни хьайир.

Тха фермана эггара гаргагIа йола юрт Юкъера Ачалкхе шийтта километр хургйолаш гаьна я тхо долчара. Цига бах тха цхьабола хьайбаш леладераш, хIаьта дукхагIбараш фермана юхе совхозо лаьрхIа тхона хьадаьча цIеношка бах.

Юрташ гаьна хиларах цIагIа эшар эца йиш хилац тха. Из ха а ховш кхачан продукташца, промтоварни товарашца Iалашду тхо.

Иштта цу гIулакхаша дикка алсамбоакх наьха балхацара безам.

Дийнахьеи буси хIара Iаттагара итт килограмм гаргга шура йоакк оаха хIанз. Цу гIулакхо вIаштIехьдалийтад пачхаьхьалкхенна шура дIаялара ах шера план дIабахача биъ бетта 80 проецнт кхоачашъе.

БIаьстан эггара хьамсарча цIейна, дунен халкъашта юкъарча цхьоагIон денна — 1 Майна иштта толамашца накъадаха карагIдаларо тхо доккхий а ду.

Сийлахь - боккхача Октябра 70 шу дузача денна ма хулла дикагIа къахьегама совгIаташ кийчде гIерташ, мехка яьржача социалистически яхье хьинаре дакъа лоацаш оаха дош деннад пачхаьлкхенна шура дIаялара карарча пятилетка шин шера план ийс бетта кхоачаш а еш, 31 декабрь хьатIакхоачаш тIадоагIача шера хьалхарча квартала яр е.

Тхо-м хьайбай продукци ма хулла дукхагIа яккхар духьа перестройкаш е гIерташ доахкар даггара, цхьабакъда, из де хIанз а дага доацараша новкъарло ю-кх.

Масала, делкъийга яьккха шура Iуйранеи сарахьеи йоаккхачул дукха хьаьнагIа хул. Цудухьа, хала доллаше а доахан дийнахьа кхозза детта, аьнна тохаденнадар тхо. Цхьабакъда, цунах гIулакх хиланзар. ХIана аьлча района боахамаша Сунженски района молзавода Малгобекерча филиале дIател шура ХIаьта цига из дийнахьа шозза — Iуйрийнеи саррахьеи мара дIаийяц. Цхьан дийнахьа делкъийга яьккхар Орджоникидзевская станице йихьаяр оаха. ДIаэцанзар.

Иштта, цигарча молзаводо перестройкагахьа букъ берзабарах, чакхдаккха йиш йоацаш дисар тхо из лоархIаме гIулакх.

С. МАЛАРОЕВ,
Малгобекски района «Алханчуртский» совхоза цхьоалагIча ферма заведующи.

Сийлахь-боккха Октябри Нохч-ГIалгIайчеи

ТУРПАЛА ХА ЙИЦЛУРГЬЯЦ

ГаргагIертад Сийлахь - йоккхача Октябрьски Социалистически революце 70 шу дизара цIей. Историга диллача йIаьха юкъ яц из, цхьабакъда гонахьа хиннача эргалонашка хьежача, гуш да вай халкъо хьабенар Iаласьмате боккха никъ болга. Цох дувца ловра сона, се ваь, хьалкхийна Долакова яха юрт дIа а хьокхаш.

Боккхача наха дувцаш дукха хезал сона мишта дар са юртахой вахар революци ялалехьа. ЗIамига, саьргах дийца даь топпара цIенолгаш, йоккха йоаца лаьттан чIегилгаш, бусйоагоргаш, калхьараш. Моцал хьегаш, хало ловш баха нах шоайла къиза бар, дIахьа довнаш леладора цар, къоалаш дора. Цу тайпарча вахарах дика яздаьд шийй «Беке къонгаш» яхача романа тIа Нохч - ГIалгIай халкъа йоазонхочо А. Х. Бокова.

ДукхагIйола ха моттигерча ахархоша дIакхихьай Угромен Мазаей кхашка букъ сеттабеш. Цхьабакъда, духьал уж помещикаш хинна Iацар наьха цIий мелараш, хьакъ дуараш. Царех тIехьабисацар юртара хьалдола нах, моллаш, тикаш яраш. Къа ца хеташ боацабора цар шоай юртахой. Массехк масал доаладергда аз. 1905 шера 100 сом товарооборот йолаш цхьа бакалейни лавка мара яцар Долакоа, дукха ха ялале пхиъ хилар уж. Боккха мах тIабоаккхаш дожхар цига товараш. Цхьабакъда, цох а кхоачам бацар тикашка латтараша, деша язле ховш боаца нах Iехабора цар.

ХIаьта дешара социально-культурни объектех вIалла дувцилга а дацар. Цу тайпара учреждениеш еце а, шортта яр дин ритуалаши обрядаши чакхйоаха моттигаш. Йоккха йоацача юрта дар цхьа рузбан маьждиг, ялх жамIата маьждиг, къорIа мара кхы учебник доаца IарбиЙ дешарн йоазуви Iомадеш йола хьужаре. Эрсий дешар Iомаду школа эггара гаргагIъяр Моздоке яр. Ерригача юрта иттех саг мара вацар деша ховш ва ала йиш йолаш...

Баьде, миска баьхнача наха боккхача безамца тIаийцар Октябрьски революци. Хьинаре дакъа лаьцар цар граждански тIема юкъе. Уж дIакхийтар лоаллаха ухкача ИнаркъеЙ СоагIапчен бахача нахах. Царца цхьана лелхабир помещикаш Угроми Мазайн, динникинцашта майра духьалъэттар. Укхаза вIашагIъеллар ши партизански отряд. Царна хьалха латтар революце дог-майра бIухой Алероев Мусаипи, Цечоев Тайсами. Инаркъе а СоагIапча а яр цу тайпара отрядаш. Кхаь юртарча партизанашта кулгалдеш бар Гарданов ТоаркохьаженЙ. Саутиев Элберди. Бечерахова бандашта духьала лоаттабеча къовсаме лайзар миска баьхнача, революце сомабаьхача наьха къонахчал.

Граждански революце ха чакхъяьлча, аттагIа хиланзар — хьатIакхаьчар индустриализаце, коллективизаце, коллективизаце ха. Цхьаццанахьа тебача моастагIаша духьале йора, гонахьа хулаш латтача хувцамашта никъ бехка гIерташ. Цар кулгех лийгар Алероев Мусаип, Цечоев Тайсам, кхыбола коммунисташ активисташ. Цхьабакъда, моастагIашта хетар чакхдаланзар. 1920 шера Долакоа вIашагIъеллар ревком, 1923 шера — комсомольски ячейка. Цун секретарь хинна Алироев Асланбек хIанз персональни пенсионер ва. Ячейка членаш, юртара хьалхара комсомольцаш бар Поконик Нина, Алироев Нуна, Алероев Дика, Даурбеков Гаки, Энгиноев Бота, Бельтоев Хьадис, Салатов Осман, Батыжев Мухьмад, Батыжев Шамети, Додов Хьадис, кхыбараш. Тайп - тайпарча къамех нах бар уж хIаьта уйлаши гIулакхаши беррига а советски наьха дараш санна дар. Дукха хьинар дIаделар цар партей пачхаьалкхени решенеш наха дIайовзийташ, уж кхоачашеш.

Революци яьнна кхо шу дузаш юрта вIашагIъеллар батрачком, кхы а диъ шу даьлча юртабоахама кредитни кооперации, 1927 шера — ТОЗ. Цу шерашка хьайийллар школа, библиотека, (цу хана изба-читальня оалар цох), хьайир ликбез.

Къаьстта доккхий хувцамаш хиннад Долакоа укх тIеххьарча шовзткъа шера. Юрта болх беш я ялх тика, царна юкъе йоккха универмаг. халкъа боахама, шиъ — кхачан товараш, маьхк, книжкаш дохка тикаш а йолаш. Шера цар товарооборот миллион сомал лакхагIа я.

Юрта юкъе латт районе а дикагIдола культура цIа. Цу чу йолча библиотеке 30 эзар совгIа книжка да, эзарнел кIезигагIа боацаш нах хул уж дешаш. Шиъ школа, берий беш, больница, быта цIа да укхаза. Кховзткъа шу хьалха вIалла дийша нах ца хиннача юрта бIаь саг ва лакхарен лаьрхIа юкъерен дешар чакхдаьккха. Хьалха бага боагабаьча фусамашка сийрда леп Ильича лампа, доаг телевизорий кораш.

ХIанз а бицбеннабац юртхошта из иразе вахар бахьан долаш кулакий кулге, венна М. Алероев кхаь степена Сийлен орденаш лелаяь Д. Энгиноев, таханара иразе, машаре вахар бахьан долаш дегIамаш Iодехка кхыбола нах. Цар цIераш ях улицашка, пионерски отрядашка, наьха дегашка.

М. НАШХОЕВ,
журналист.

СССР къахьегамхой! ВIаштIехьдаккха социальни сфера дегIайоалаяра планаш кхоачашъелга, наха баха цIенош, культурно-бытовой гIишлош хьалъяра программа кхоачашъяр!

(КПСС ЦК ТIахьехамашцара).

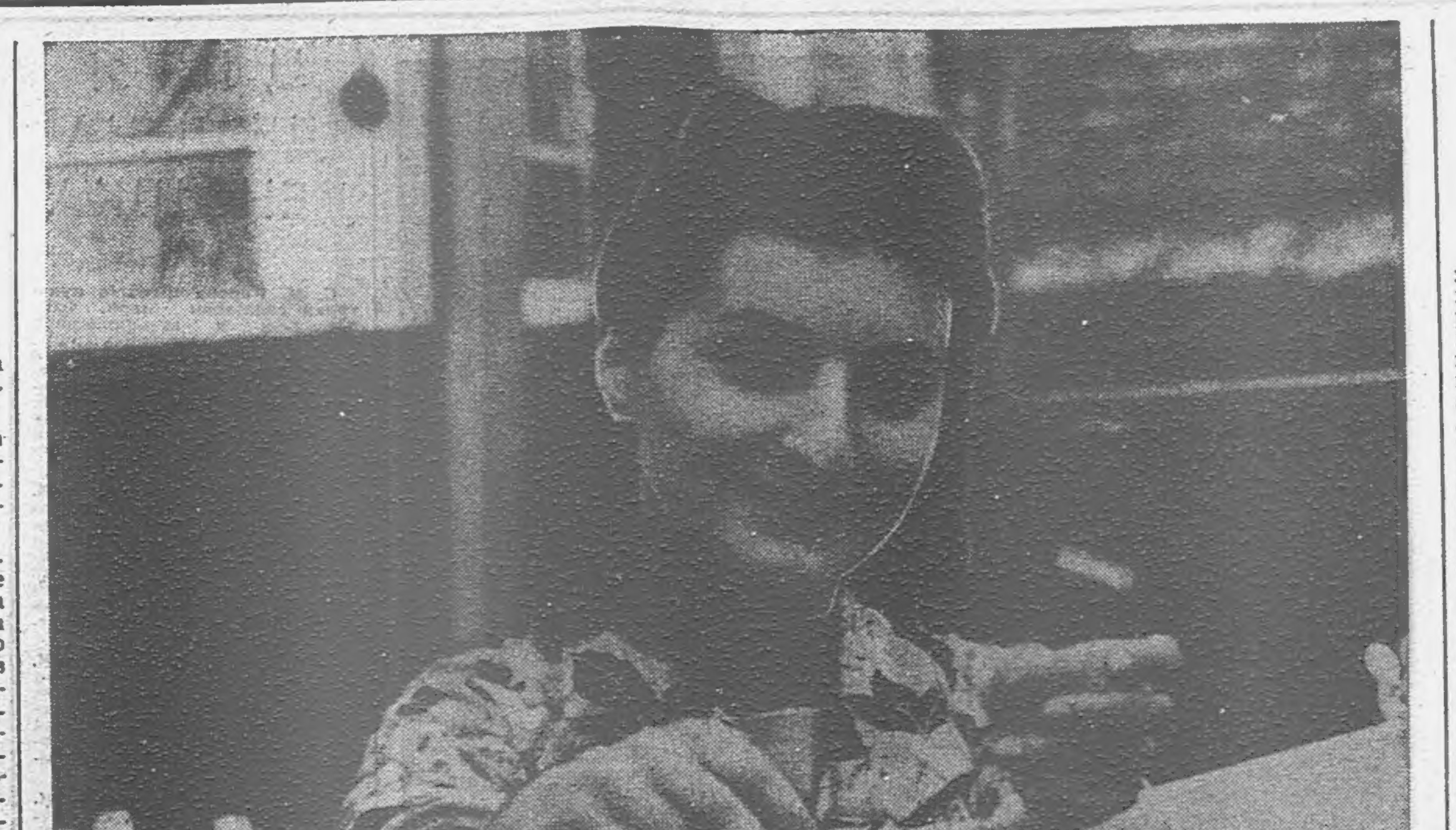

Сурта тIа шоана гу Назрановски трикотажни фабрикера швея - мотористка. ВЛКСМ XX съезда делегат, комсомолка Тутаева Эсет. Дикача къахьегама совгIатаца накъаенай из 1-ча Мая цIейна. Укх пятилетка хьалхарча шин шера изделеш тегара план Октябра юбилей хьатIакхоаччаш кхоачашъергья, аьнна ше денна дош доха ца деш хьайоагIа Эсет. ХIанз из къахьегаш я август бетта чотах.

Л. АБДУРЗАКОВА сурт.

Госприемка—хано дIадехар

Мишта баьлар аьттув

Тха заводе госприемка юкъейоалаьчул тIехьагIа цхьаьцца халонаш нийсъяланзар аьлча, харц хургда ерригача коллективана хьалхашка. Продукце дикал хано дIадехачунга хьежжа хуйиталга къаьстта тийша дар тхох, — болхлоех. Во болх беш хинна яц тха токарий бригада цIаккха а, хIаьта госприемка юкъейоалаьча хьалхарча этапашка оаха хьа мел еш хинна оатхалаш стандарташа дIадехарашка хьежжа хилацар. Из бахьанце дIадахача шера октябрь, ноябрь, декабрь (кердадар юкъедоаладе доладаь хьалхара юхьиг яр из) бетташка геттара лохъелар къахьегама овсарле. цунга хьежжа лохделар наьха алапеш а.

Духхьал тха бригада лерттIа болх ца белга дацар из. Укхаза бехке бараш дуккха а хиннабар.

Эттара хьалха, технологически отдело из е вож оатхал кийчъяра тхона хьадайташ хинна чертежаш дуккха а кхоачамбоацараш долаш дар. ХьалхагIа нийслора из тайпа хIама, бакъда инженерни службана, кхыча дешаьца аьлча хьакимишта дикагIа ма хой шоай гIулакх, аьле чертеж ма хетта еце а токара хьайора оатхал. ХIаьта хIанз иштта дац. ХIанз оатхал хьаяра кийчъьча чертежага хьажара лаьрххIа массехк саг ва тха бригаде. Уж ба йIаьхий къахьегама опыт йола башха - дика говзанчаш.

ШоллагIа: тхона лерттIа оборудовани хьая, оаха дика оатхалаш а хьаергья яхараш а нийсбелар бригаде. Цкъарчоа уж харц ба ала йиш яцар. Цхьабакъда мелла дика оборудовани хуле а ше хьадечох хIаравар дог лазаш ца хуле хьабала пайда бац. ТIехдика болх беш йола доазел дехьара станок хиларах брак хургья саго производствах шийй шоллагIа дола цIа лоархIаш ца хуле.

Ер кхоалагIа бутт ба тха бригадо хьа мел яь оатхал госприемка членаша цкъа дIаелча юха ца ерзаеш чакхъювлийта. ХIаьта цу юкъа ерригача продукцех 82 процент яр лакхерча категорех а хиннай.

Иштта аьттув баьлар коталонга кхача. Цу лоархIамеча гIулакха юкъе шоашкара доагIаш дола дакъа юкъедихьар токараша М. Еланске, З. Амхадова, тIемей къахьегамен ветерана В. Евсеева, кхычар.

Таханарча цIейга биьбетта план ханал ши ди хьалха кхоачашъяь накъаенай тха барт бола коллектив.

В. БУГАЕВ,
СССР 60 шу дизара цIерагIча Грозненски «Оргтехника» яхача производственни объединене токарий бригадир, къахьегама ветеран.

ТIахьожам чIоагIбаьб

ХьоашалгIа дIа-хьа мел вахача хетт сога новкъосташа, бовзача наха: мишта лел шун гIулакхаш хIанз, готта йий госприемка доазонашта юкъе Iе яхаш. Я, оал аз, цхьабараштa чIоагIа готта я, шоллагIбараштa дукха паргIатагIа я. Готта я хьалха санна бе-башха а ца хеташ болх бе Iемачарна. Госприемка «морх» тIа ца хьовзаш дукха нах ба заводе, арахецача продукце шо-шоай клеймо а йолаш. Царна эшац госприемка тIахьожам, е технически тIахьожамэ отделера саг а везап. ХIана аьлча, шоаш хьадер тешаме, тIехьале йолаш, наха эшаш ма дий яр, аьле ду цар.

Оборудовани, станокаш тиша я, къаьна я, цудухьа дика оатхал хьаюлац, яхаш Iокад цхьабараш. Тиша я, къаьна я тха заводера оборудовани, ца хувцаш цо болх бу ткъо шу совгIа ха я. ХIаьта а цу тишача станокаш тIа а тIехдика йола -оатхалаш хьаеш дукха ба ерригача заводе а, тха тхоай участке а. Цхьаккха тIахьожам ца эшаш къахьегаш хьабоагIа, масала, тха слесарь-инструментальщик Котиев Аьхьмад, слесарь-лекальщик Котиев Мухьмад, шлифовальщик-координатчик Наурузов Руслан, шлифовальщик Парчиев Бахьаудин, цIи хеза слесарь-инструментальщик, СССР Лакхехьарча Совета депутат Халгуев ТIахIир, кхыбараш.

Лоаццa аьлча, тха цехе арахецаш йола продукци 90—95 процент госприемкагIа чакхйоал хIанз. Юххьанца 50—60 процентал тIехъялацар из. Iомалуш боагIа нах, кхеташ боагIа, кулга говзал, творчески хьакъал сихагIа оарцагIдоах. Ер хьалхара ах шу чакхдоаллаш 100 процентага кхачийта лерхI тха коллективо госпрнемкагIа чакхйоала продукци.

Иштта гIулакхаццa, ииттача уйлашца накъадаьхкар тхо тахан дездеча дунен халкъашта юкъерча дезача цIейна — ЦхьоалагIча майна.

У. ИЗМАЙЛОВ,
Назранерча ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» яхача завода инструментальни участка фрезеровщик.

ДЕРРИГА А КХЕТАДЕШ

Мехкдаьтта доахача, из чакхдоахача промышленносте эша чоалхане оборудовани хьаеча Грозперча «Красный молот» яхача завода пхелагIча цехах предприяте дог ала мегаргда. Селларча лоархIамеча цехе комплексни бригадана керте латташ аз къахьега ткъо шу хинна Iац. ВорхIлагIча участке я тха коллектив болх беш.

Оаха кхоачашдеча гIулакха бехктокхам ца бовзаш хиннадац тхо цIаккха а. Тесса, дог доацаш, ше хьадечох дог ца лазаш хиннавац цхьаккха. Иштта хиннад, иштта хургда дIахо йодача хана а.

1986 шу чакхдоаллаш оаха арахецача мехкдаьтта аппаратурана госприемка юкъейоалайир — нагахьа санна завода цхьайолча участкашка из бахьанце чIоагIа хало озаш хиннаяле, хIаьта тхона из хIама керда дацар. ХIана аьлча, госприемка яхар хьадер дика хилийта яхилга да, тIаккха тхо массаза а цунга кийча дар. Цхьа-дале, тха участке вIашагIъехкаш мел йола оборудовани Ямбург-Елец яхача газопровод хьалъеча, вай мехка массе а моттигашка мехкдаьтта, газ йоахкача чIоагIа эшаш я, из тешаме болх беш хила езилга дика кхетадеш да, нагахьа санна иштта ца хуле оаха мел хьегаш дола къа зехьа дов.

ШозлагIа-дале тха продукци доазол дехьарча массехк мехка экспортах дIаухнийташ я. ТIаккха предприяте сий, мехка сий лакха лоаттаде дезилга ца ховш саг вац бригаде.

Укх тIеххьарча иттех шера тха бригадо вIашагIъеллача оборудованена цхьа рекламаци енаяц из во могаеш. ХIаьта тха болх могабеш, бригада коллективана баркал яхаш цу юкъа иха каьхаташ ши бIаь гаргга да. Оахош вIашагIъеллача моллагIча оборудоване тIа укх тайпара йоазув ду оаха: «Оборудовани вIашагIъеллай Н. Брызгунова бригадо» аьле. Нагахьа санна оаха во болх баьбале бехке вар хьалаха хала мичад тIаккха.

Шоана моттаргда, тха коллективе мел вар йIаьхий къахьегама опыт йолаш. дуккхача хана денз цхьана болх бу нах ба, цудухьа тха гIулакхаш дика лел, аьнна. Деррига а дац иштта. Тха бригаде ба дуккха кагирхой а. Царех ба Деминов Николай, Абубакаров Кюри, Кузьминов Юрий, Савельев Игорь, кхыбараш, Царех цхьабараша тхо долча къахьега цхьаьни шу мара дац. Бакъда, юххьанца денз хIаман хьурмат делга, хержа говзал езайолийташ, шоаш бизза производства дай болга царна дIахойташ дукха болх баьб оаха, хIанз а хадданза беш а ба боккхагIболча новкъосташа.

Цудухьа цкъа дIахьекхачул тIехьагIа кхы тIахьожам боацаш дIаэц госприемка оаха вIашагIъелла оборудовани. Из иштта да, берригга бехктокхам бовзаш оаха къахьегандаь.

Н. БРЫЗГУНОВ,
Грозперча «Красный молот» яхача завода комплексни бригада бригадир.

ЦХЬОАЛАГIЧА МАЯ ЦIЕРАГIА...

Вай республике долча боахамех боккхагIчарех цаI лархIа йиш йолаш я Грозненски районера 1 Мая цIи лелаеш йола колхоз. Низ болаш я цун экономика, бIаьхий ба цун колхозхой. Тахан укхаза вIашагI а елла болх беш я шурий комплекс, кхоъ тракторни бригада, автогараж, мехмастерскеш, Iаьсий кхеду комплекс, гIишлошъю бригада, фруктохранилище. Шоаш хьаьккха юртбоахама продукци чакхъяккхара, цох тайп-тайпара чам бола даа хIама кийчдара колхозо хьалъяьй консервни завод. башха-дика пекарни, цун цхьа цIа дIа а денна, хьайийллай банно-прачечни пункт.

Юрта юкъе латташ яр столови. Цунна реконструкци яьй, чура а арахьара а наьха бIарг тIаоттаргболаш хозъяьй из. ХIанз цу чу хьайийллай «Молодежное» яха кафе.

Станице да доккха культура цIа, хоза кийчъяь сквер, музыкальни школа. Къонача спортсменашта, спортаца хьоашал тессача боккхагIбараштa лаьрхIа хьалъяьй йокнха спортивни зал, ловзарий городок. Республике бахача наха дика дагадоагIа укхазарча спортсмений толамаш.

Колхозхой, станичникий хьашташ кхоачашдеш я кхачан товараш дохка ши тика, тоъал йоккха универмаг. Боккха лоархIам болаш хIама да из, хIана аьлча, тахан станице вах 5 эзар гаргга саг. Хьахул керда къона дезалаш, болх бе кхычахьара хьатIаух тайп-тайпара говзал йола специалисташ: зоотехникаш, агрономаш, лораш, хьехархой, кхыбараш. Царна лаьрхIа станице хьалдеш латт шозза вIаштIардаь а коттеджий хьисапе дола а цIенош. ХIанзлехьа 30 квартира дIаеннай наха, хьалеш латт кхы а 20 квартира чуйола цIа. Керда хьатIабаьхача хьехархошта школана юххе хьалдаьд шозза вIаштIардаь цIа.

Йоккха терко ю стансовето а колхоза правлене а шоай территоре тIа бахача наьха бытови хьалаш тоадара. Станице мел долча цIагIа газ, хий чудиллад, радиофикаци яьй.

Цудухьа дика къа а хьег наха. Колхоза ерригача подразделеней коллективаша шоай балха юкъейоалаяьй коллективни подряд, хIара бригаде вIаши мах бара чекови система я. Цу гIулакхо нах Iомабу шоай кепиг лархIа, тахан хьадаьчох кхоана тIеххьара хьахулаш дар тийша хиларах дика кхет уж.

Дерригача технико-экономически хьокхамий хьалхарча шера план дикка тIеххкоачашъяьй. Иштта дика къахьег цар укх шера а. Хьалхарча квартала план ханал хьалха кхоачашъяьй. Паччахьалкхенга йохка езачул 55 тонн дукхагIа ехнай шура, планал дуккха дукхагIа дIаденнад дулх а. Уж толамаш дахара гIо деш да колхоза хьайбаш леладара комплексашка поточни балха метод юкъейоалаяь хилар. Цул совгIа, хьинар долаш, шоай гIулакхах цIенхаштта дог лазаш ба боахама дояркаш, Iаьсий леладераш, скотникаш.

Масала, къоначa дояркас Хадызова Тонтас 4000 килограмм шура яьккхар соахка ше беттача хIара Iаттагара, хIаьта укх шера хьалхарча квартале цо яьккхай 1027 килограмм. Цул дукха тIехьабнсац дояркаш Овсянникова Зинаида, Чеботаева Вера, Медаева Фатима, Абдуева Тонта, Мельникова Валентина, кхыбараш. Цар хIара кхоабача Iаттагара яьккхай кхо эзар ах эзар совгIа килограмм шура.

Дикача нахах дувцаш къаьстта ала доагIа колхоза ветеранех. Царех цаI ва Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветеран Степанов Петр Васильевич. Шовзткъа шу совгIа ха я цо укхаза къахьега. ТIема совгIаташта уллув цун наькха тIа яда «Знак Почета» яха ордени «Къахьегама ветеран» яха медали. Боахама дикагIвола механизатор лоархIаш ва дукхача хана денз укхаза къахьегаш хьавоагIа Детистов Василий Иванович а. Цунна еннай «Къахьегама Сийлен» кхоалагIча степена орден. Кузьмин Анатолий Петрович, Горшенев Николай Родионович, Целовальников Иван Петрович... Верригаш а 70 саг ва уж.

Цар хьинарца, производства кхыча хьалхалаттарий сакхетам лакха хиларца укх бехктокхамерча деношка дика толамаш даха аьттув баьннаб колхозхой. Коллективни подряд юкъейоалаяро лакха бехктокхам айбаьча механизатораша хIанзлехьа 1900 гектара тIа дIайиннай юртбоахама культураш.

1930 шера дар из. Къаьнарча промыслай мехкдаьттахой, тха шефаш, кийчлуш бар Первомай дезде. Цу деношка вIашагIбеллар тха боахам а. Дукха уйла йинзар цунах малагIа цIи тиллача бакъахьа яр-хьогI, яхаш. Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой цхьоагIон ди дезде кийчлуча хана из вIашагIйолларах, массане къоабал а даь, колхозах «1-гIа Май» аьнна цIи тиллар, цунца из цIи дIаяхар станицах а. Цу хана денз кхы из цIи ца хувцаш хьа а доагIа тхо, — яхаш дувц колхоза парткома секретара декхараш кхоачашдеш йолча Шагаева Татьяна Сергеевнас. — Хала ха яр из. Къе бахар нах. Колхозе хьавIашагIкхийттача наьха доалахьа хинна говраш, доахан, жа, гаьзарий, макхаш а дукха дацар. Духхьашха колхоза керте эттар вар Сокологорский Еремей Петрович. Дукха ха ялалехa цун когаметта вера Талаверов Иван Петрович. 1961 шу кхаччалца кулгалдир цо боахама. Из волча юкъа дикка низ белар колхозага. Баьцадаараш кхеду ялх бригада яр укхаза, вIашагIъелла коа тIара оалхазараш леладу ферма яр. Доккхий къахьегама толамаш доахаш, баьцадаарий лакха хьувкъамаш кхедеш таханарча низ болча цу боахама хьинар долаш нах бар цу хана бригадираш хинна Сухоруков Иван Степанович, Колпаков Василий Павлович, Тупицына Мария Васильевна, Колпакова Анна Васильевна, цар новкъостий.

— Йоккха терко ю колхоза правлене стансовета исполкомо станицера морально-психологически хьалаш тоадара а, — дувц дIахо Т. Шагаевас. — Тахан станица улицашка бIаргагургвац корта бохабу малар менна, харцахьа лелаш вола саг. ЦIенхаштта къовсам лоаттабу цIагIа самогон деш болча нахаца.

Дика да станицера нравственни хьал а. Укхаза баха нах дуккхача къамех ба: эрсий, нохчий, эрмалой, гIалгIай, кхыбараш. КIезига моттигаш нийслац кхыча къаман саг йоалаеш-йодаш а. Эрсий мехкарий кхийлаб, масала, нохчаша 1-ча тракторни бригада агронома Кушнева, колхоза парткома секретара Демильханова. Сесаг эрсе йолаш ва укхаза вахаш вола гIалгIа Евлоев, хIаьта цун шин воIах цхьанне эрсе йоалаяьй, шоллагIчо—гIалгIа. Деррига юкъара а долаш, барттайна, цхьа дезал санна бах тахан Первомайски станицера нах.

Иштта уж хилара керттера маIан да вай советски Iаьдала беррига чулоацам, интернациональни доттагIала юхьигаш, вай паччахьалкхен демократизма кIийле.

Р. АУШЕВ.

КЪАХЬЕГАМА ВЕТЕРАН

Ведерникова Людмила Андреевна «Грознефтеоргсинтез» производственни объединене дика йовзаш йолча комплексни бригада кулгалхо я.

...1953 шера ера из объединене ЖКУ штукатур маляралла болх бе. Укхазара дIаболабелар цун къахьегама никъ. Атта дацар цу хана: тоъацар инструмент, басараш, лакаш, бакъда цIаккха а еха ца хьовзаш къахьегар, квартирашка баха нах цун бригада балха масазза а раьза болаш хулар.

1960 шера 23 сагах латта бригада кхаьчар Людмила Андреевнайга кулгалде. ХIанз-м из комплексни лоархIа интернациональни коллектив я. Цунна чубоагIа штукатураш, маляраш, плотникаш, столяраш, электросварщикаш, монтераш. Бригадира хьалхаленца цхьан цIен дезал санна барттайна йола коллектив хинна дIаэттай бригада ХIаране смежни говзалаш караерзаяьй.

Шоай кулгалхочунгара масал а эцаш дика къахьега, доккхий толамаш даха Iомабеннаб бригадера нах, цо таро лу ханал хьалха объекташ эксплуатаце дIаялара.

Цу бригада тоаьча квартирашка хьожаш хиннав со массехказа. БIарг хьестош да сурт, чIоагIа раьза ба бахархой.

Дика къахьегамхо хиларал совгIа Людмила Андреевнас хьинаре дакъалоац объединене юкъарча вахаре а.

Духхьал балха тIа цхьоагIо хинна Iац бригадера нах. Ведерниковас эшшача моттига хоза дош аьле, гIулакхаца хиле гIо ду, хьеллоац хIаравар. Цудухьа наха а шоаш кхо ца беш къахьег.

Цхьа тетрадь да Людмила Андреевнас леладеш. Цу тIа бахархоша шоашта хетар, бригада балхах лаьца йоазош ду. Массерел йоккхагIа йола дега гIозале я цунна, бахархой дег тIара доагIа баркал. ХIаьта баркалаш дукха да кIезига дац цунна тийнна паччахьалкхен лакхара совгIаташ. Цунна еннай «Знак Почета» яха орден, массехк медаль, кхыдола совгIаташ.

ХIанз Ведерниковай бригада Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара юбилейна дика совгIат кийчдара социалистически яхье яьнна къахьегаш я.

СУРТА ТIА: къахьегама ветеран Л. Ведерникова.

Г. КУРИЛЕНКО сурт.

ВАХАРА ХЬИСАП—СОВЕТСКИ

КАРЕ ИРАЗ

Со шоай коа чуваьлча безаме елаенна духьалъера сона Картоева АртагIа Кари. Гуш дар из дог гIоздаьнна йолга. ТIехьагIа хайра сона цун бахьан — зIамагIволча виIий Саврбика бераш даьхкадар шоай даь наьнах бIаргтоха.

— Бер доаца ков даьсса да оалаш хиннад вай даьша, — аьлар йоккхача саго. — ГIадйода со коа бера оаз хезача.

Лувш-оалаш цIагIа чудовл тхо. Эггара хьалха бIарг тIаотт пенах хьалтеха доаллача сурта. Цу тIа вагIа Каре мар Товбота Iаьла. Дукха да цу сагах ала: Советий Iаьдал оттача а граждански тIом латтача а шерашка кхелета кIаьнк вар из. ЦIаккха дицлургдоацаш дег чу дижар цунна цу хана дайнар.

ТIемо яь човнаш ерзаш йоагIар, керда вахар хьакхоллаш чуйнна къахьегаш бар нах. Халонаш дукхагIа ца хуле кIезиглацар. Кастта хьахьозар хьалхагIа вIалла дий а ца хайна дешаш — индустриализаци, электрификаци, коллективизаци. Уж парте кхайкадаь лоархIаме дешаш чакхдаха духхьал хьинар хиннад аьнна кхоачамбацар, дIаяккха езар дуккхача шерашка хьаIайна дешар-йоазув ца хара боадо.

Товбота Iаьла чIоагIа ловш вар хьехархо хила. Кастта кхоачашхилар цун уйла — из Орджоникидзерча педагогически техникуме деша эттар. Дика дешаш чакхъяьккхар из. Цигара воаллаше къона специалист Алански райОНО заведующелла хьожавир. Чоалхане ханаш яр уж: юрта доал де гIертар кулакаш. ХIаьта Советий Iаьдал шоашта никъ бехка делча, лочкъадаь илла герз бе деллар. Цкъа цхьаннахьара, тIаккха кхычахьара хьахозар коммунист е активист вийнав, бандиташ юрта чухьийлхаб, бус наьха корех топаш чуйийттай яхаш.

Цхьаннахьа «цаховш» цIи йоалар, хIаьта хий чудола бешкаш яьсса хулар.

КъайлагIарча моастагIчоа ховра нах кердача вахара тIаберзабер эггара хьалха дешари йоазуви долга. Дийша воаца саг воацаве аттагIа да, шийга ях-яххар хьа а деш, «таккхалча» дIавоал из. Цудухьа хургдар-кх цхьаболча дин авторитеташа, кулакаша бераш школе ма ахийта, яхаш наха юкъе агитаци еш хилар. Къаьстта дийхка дар школе долча наькъаш йиIигашта.

Цу халача, чоалханеча хана дIаболабелар Товбота Iаьлий бIаьха педагогически никъ. ТIеххьарча шерашка Малгобекски района Инаркъерча № 12 йолча юкъерча школе директор волаш болх бир цо. Цигара вахар пенсе а.

Дукха ба юрта цо хьийха нах. Тахан мо дагайоагIаш ювц цар сакъердаме, бераш тIаозаш хинна «Iаьлий урокаш». ДагавоагIа царна юртара хьалхара хьехархо, лоархI цун цIи, сий ду.

— Хьехархочун болх дукхабезаш вар са цIенда, — йоах Каре. — Из шийй безам тха бераштa а дIабелар цо.

Даь никъ эггара хьалха хьаллаьцар вокхагIволча воIа Iалихана. Моттигерча школе юххьанцарча классашка хьеха волавелар из. ТIаккха хьехархой хилар мехкарий Марети Iайшати, воI Саврбики. Хьахилар къахьегама династи. КартоевгIар школера стаж бIаь шерал тIехъяьнна дукха ха я.

— Тха хьалхара хьехархо хиннав Iаьлий Iалихан, — уж дешаш каст-каста хаза йиш я юрта: Цо Iомадаьд тхо алапаш вIашагI а деташ, хьалхара дешаш деша, задачаш де, Iалам деза.

Марета Л. Н. Толстоя цIерагIча пачхьалкхен университета химико-биологически факультет яьккхай. Цу хана денз шийй дас, кулгалхо волаш, болх баьча Инаркъерча № 12 йолча юкъерча школе директор йолаш хьайоагIа из. Цу школе эрсий мотти литературен хьехаш я Iайшет. ХIаьта цар болх мишта бу хьахьокхаш да аьнна хет уж кхоккхе а «Халкъа образоване отличник» яха цIи лелаеш хилар.

— Школе болх бе цIаккха а хиннадац атта, — аьлар Марета. — Цхьабакъда, хIанз реформа юкъейоалаяьча хана денз, кхы а халагIа хиннад. Дешархой къахьегам безаш, интернациональни, патриотически дог-уйлаш йолаш хьалкхебар — иштта да таханарча хьехархочоа хьалхашка латта декхар. Нагахьа санна цу даькъе са кIеззига мукъагIа аьттув баккха вIаштIехьдаьннададе цох баркал ала деза са даьна — Товбота Iаьлийна. Цо Iомаяьй со кердачоа тIаккхувш хила, карагIдаьнначох салоIам баь ца Iе.

ЗIамагIволча Саврбика шийй дас хьийха гIалгIай мотти литературен хьех бераштa. ХIанз № 4 йолча Малгобекерча школе-интернате болх беш ва из.

Цхьабакъда, КартоевгIар дезале хьехархой кхы а ба. Тайп-тайпара педагогически заведенеш яьхай Каре къонгий мехкараша Людмилас, Людас, Радимхана. ХIанз мехка тайптайпарча моттигашка къахьегаш ба уж.

— Цар мугIараш-м кхы а дукхагIа хила тарлу, — яхаш ел Кари, зIамагIбараш хьалкхувш ма боагIий. Шоай даьдаь никъ дIахохьоргба цар.

Цхьацца дувцаш юха коа арадаьнна латт сои Карин. Иразе хьеж йоккхача сага бIаргаш зиза тохаш латтача боалий гаьнашка, дIадаха шераш дагаух цунна.

— Хьехархо сатем боацача наьха профессия, — цIенхаштта йоах Каре, — доккха хьинар, низ эш цунна. Дика хет сай дезал уж оамалаш йоахкаш бале.

М. САИДОВ.

Кердадараш;

Сберкасса болхлошта

ЗIамигача, лохача, къаьнарча цIагIа ца хошаш хала болх бора Назранерча центральни касса болхлоша. ДIачуваьннача а яцар кхы паргIатагIа.

Укх деношка довзаргдоацаш хувцаделар цар къахьегача моттига сурт. «Электроинструмент» яхача завода юхxе хьалдаьча пхезза вIаштIардаьча цIен бIарчча «са» царга ба хIанз. Хоза, сийрда помещенеш я цар болх бераш. Вкладчикаш'а гIадбахаб. ПаргIатта Iоха-гIатта моттиг я царна а.

Телефон тоха мара езац

Дика хIама да Назранерча РАПО ремонтно - технически предприяте дIадоладаьр. Бахача наха эшача хана грузовой машинаш хилийтара лаьрхIа служба хьайийллай укхаза. Машина хьаязъяйта цига дIаваха мара везац. Телефон техача а тоъам хул.

Нах чIоагIа раьза ба ца гIулакха.

Чам бола дaараш

ЦхьоалагIа май хьатIакхоачача деношка дика совгIат даьд Гудермесски педагогически училища дешархошта. Укхаза хьайийллай 240 моттиг йола керда столови.

ГIишлонхоша, оформителаша боккха теркам тIабахийтаб столови паргIата а эстетически куц долаш а хилийтара. Хоза кийчъяьй дaараш хьаэца моттиг а.

— Хьехархой а дешархой а цхьатарра раьза ба кердача столовена, — аьлар цу училища директора Б. Д. Дадагова. — Чам болаш да укхазара дaараш.

Дарба ду моттиг

Кердача Реданте баха нах чIоагIа хьежаш бар шоаш болча амбулатори хьаелларга. Сихха дарба ду моттиг юрта ца хиларо йоккха новкъарленаш йора. Лоадам боаца бахьан ийккхача а, е Малгобеке, е Вознесеновке ваха везаш хулар.

— ХIанз гIулакх хувцаденнад, — аьлар юрта хьайийллача кердача амбулаторе кулгалхочо Б. Мержоева. — ДукхагIдолча лазараштa дарба де йиш йолаш я тха учреждени.

Хьинаре къахьийгад укхазарча персонало, хоза кийчъяьй еррига кабинеташ.

МОСКВА ТАХАН

Свердлова цIерагIча майда тIара ССР Союза Паччахьалкхен академически Иоккхача театра здани.

В. КОШЕВОЙ сурт. ТАСС фотохроника.

Коммунистех дола дувцараш

ДУККХАЧА БЕРИЙ НАНА

Дукха дезал ба Индербиева Липа Амирбековнай — 85 бер. Царех пхиъ ший да, вожаш —«Терек» яхача мебельни объединене болхлой. Цхьабакъда, цо-м «ший», «наьха», аьнна къоастадац уж.

— Хала да уж са да, вожаш наьха да, ала, — йоах Липас. — Бийсана чуяхача е мукъа ди долча хана бIаргагу-кх сона сай дезал. ДукхагIйола ха-м аз берий беша йоаккх.

Бакълув Липа. Ткъаьи диъ шу да цо 71 йолча ясли-беша болх бу. БIарчча кIира — оршот дийнахьа денз шоатта ди хьатIакхаччалца ясли-беша хул объединене болхлой бераш. ХIаьта, ховш ма дий, цIагIа хилча а цаIи-ахи шу даьнна, ялх шерага кхаччалца долча бераштa мел дукха Iунал деза. Царна дика ноаной а хинна дIаэттаб Липас кулгалдеча коллективе болу бу кхалнах.

— Сох-м дукха дувца дагIац, — йоах Липас, — бувца а хоастабе а безараш са новкъостий ба. ЦIераш йоах дуккхача шерашка шийна уллув болх беча кхалнаьха. Л. Кильчинова, Р. Беркова, Т. Ирисханова, Г. Бенецкая, кхыбараш. Ткъо, ткъаь итт шера болх бу цар укхаза, къахьегама ветеранаш ба уж. Царгара масал хьаэцаш царна тара хила гIерташ ба къона воспитателаш О. Самовик, Л. Гильхаева.

Укх коллективе хьалкхийна, балха чам байза я Липа ше а, укхаза 1985 шера парте членалла дIанийцай из, дукха совгIаташ тийнна белгалъяьхай.

Беша дIаднгача бераш цамогаш хул тха, яхаш цхьайолча хана ноаной леткъаш хаза йиш я. Укхаза кхыча беса оал:

— ЦIа ца а кхувлаш бераш садике дутаре, уж цамогаш хургдацар. Нана санна берашка хьожаш я йоккхагIйола медсестра З. Гешларкоева, берригa воспитателаш.

Ший ханнахьа даар-малар даларал совгIа, хадданза теркам тIалоаттабу бераш унахцIена, низ болаш хилийтара. Керттера дисциплина лоархI укхаза физкультура. Ден режимага хьежжа бераш фега ловза арадоах, физически упражненеш ю. Группашта юкъе яхь лелаю бераш цамогаш ца хилийтара. Цунга хьежжа премеш лу, кIезигагIа бераш цамогаш хиннача воспитатела квартале алапена 25 процент IотIатох.

— Объединенена цох IотIакхийте мара эшалуш хIама дац, — йоах генеральни директора заместитела И. Мышковас. — Iодагардел бераш цамогаш да, яхаш кIираш а цхьайолча хана бетташ а доахаш, цIагIа багIача ноанoша ду зе. Из дуккха а дукхагIа да. ХIаьта вIалла из ца дийцача а могаш долаш бераш хьалкхеделга мел доккха хIама да.

Производственни подразделени а лоархIаш, шоай ясли-бешага дика хьож объединене кулгалхой. Цхьаккха а хIама бераштa кходаь юхаозац укхаза. Дукха яц городе цу тайпара кхоачам бола берий бешамаш. Эша мебель, оборудовани, кхыдар да. ХIара группе пианино латт, музыкальни урокаш луш я дика специалист йола Г. Бенецкая.

— Иштта хьалаш ца хилча соцаргйоалаш-м яцар Липа Амирбековна, — йоах объединене кулгалхоша.

Дукха теркам тIалоаттабу ясли-беша коллективо бераштa нравственно-эстетически кхетам балара, гонахьара Iалам довзийтара, мотт шаьрбара. Цу гIулакха мел эша дидактически материал я укхаза.

ДукхагIйола ха балха йоаккхе а дика дезал кхебаьб Липа Амирбековнас. Къахьегам беза, нахаца гIулакхаца хила Iомабаьб цо уж. ВоккхагIволча воIа Ширване тIехдика дийша чакхъяьккхай Орджоникидзевски юртбоахама институт. Шалински коа тIара оалхазараш лeладеча фабрике керттера зоотехник а волаш болх беш ва из хIанз. ЗIамигача сага сий даьд фабрика коммунисташа: КПСС членалла дIанийцав цар из.

Вошас санна цIе диплом а долаш, юртбоахама институт йистеяьккхай Тамарас а. ХIанз из Дона-тIарча-Ростове цхьан НИИ зооинженер а йолаш болх беш я. Иштта дика кхедаьд вож бераш а: Лариса педучилище а яьккха, нана санна берий беша воспитатель я. Руслан дешаш вар Московски халкъа боахама институте. Укхазара эскаре а ваха, Даьхенна декхар дIалуш ва из. ЦIагIа ва эгтара зIамагIвола Зелимхан, кастта школа йисте а яккха цо а ший никъ лохаргба, хIанз 9-ча классе ва из.

Къамаьл чакхдоалаш кIаьд-м еннаяц хьо, аьнна хьаттар аз Липа Амирбековнага.

— Бераш доаца цIа къора цIа да, аьлар Липас. — Сай дараш доккхий хинна дале а, бераш доацаш йисац со. Кастта керда группа хьаьцаргъя оаха.

М. БАШИРОВ.

СУРТА ТIА: Л. А. Индербиева. И. ПЛИЕВА сурт.

Культура хоамаш

ХЬИНАРЕ «ЦIЕННАНА»

Библиотека — дуккхача тамашнеча, сакъердамеча книжкай пачхахьалкхе. Укхаза ухачарна дика йовз цун къайленаш. ХIаьта уж яшха ховш я Ачхой-Мартановски района Буматарча № 9 йолча библиотека заведующи Исмаилова Малика.

Дукха ха яц из укхаза балха ена. Цхьабакъда, цу юкъа дика байзаб цунна юртара книжкай доттагIий, цар хьашташ, царна дезар-эшар. Библиотеке чакхъювл чтенеш: «Вай Ленина гIулакха тешаме да», «Ди хIанзарча дунен тIа», «Фу яхилга да сага хозал яхар?» «Фу маIан да вай вахара?» Иштта укхаза чакхъювл дешарий конференцеш. Царех тIехьаръяр хилар И. Базоркина «Безаман наькъаши» В. Быкова «Альпийская балладен» яхача шин книжках.

ЧIоагIа сакъердаме хилар «ТIема наькъагIа — даьй наькъагIа», «Гражданскии Сийлахь-боккхача Даймехкен тIемаш» яха выставкаш, «Фу хов хьона хьай мехках?» «Малав ди дагабехар?» яха викторинаш. Хоза кийчъяьй «Йовза, еза хьай край» яха стенд. Укхаза шоана корадоагIаргда тайп-тайпара книжкаш, журналаш, статьяш, сурташ.

Дукха къахьийгад библиотека «ЦIеннанас», цхьабакъда, де дезаш кхы а дукхагIа да. Малика тешаш я из де ший аьттув баргхиларах.

А. ДЖАМБУЛАТОВ.

ИСТОРИ ДЕЗАРАШТА

Истори хьехара кердача программо хьалхадоакхх ваьча мехка истори кIоаргагIа Iомадар. Цу хьакъехьа доккха новкъостал дергда республикерча хьехархоштаисторикашта дукха ха йоацаш арадаьннача «Нохч-ГIалгIайче ший лоIамагIа Россена юкъеярах долча керттерча балхий библиографи» яхача брошюрас. Из оттаьй профессора В. Б. Виноградова, доцента Т. С. Магомадовас, юкъерча школа хьехархочо Б. Б.-А. Абдулвахабовас, аспиранта С. А. Головановас.

Библиографена юкъевоагIа 60 совгIа автор. Цар тохкамашка историкашта корадоагIаргда дуккхача хаттараштa дола жоп. Брошюрас доккха новкъостал дергда хьехархошта классал арахьара болх чакхбаккха, кагирхошта интернациональнии патриотически кхетам бала.

Б. ХАШАГУЛЬГОВ.

ДОТТАГIЛЕН ФЕСТИВАЛЬ

Нохч-ГIалгIай пачхахьалкхен институте укх деношка чакхъяьлар доттагIлен фестиваль. Вай республике хьоашалгIа баьхкабар Пятигорскерча доазол арахьарча къамий меттай института студенташ — Индера, Мароккора, Лаосера, Афганистанера вай мехка дешаш бола кагий нахи мехкарийи. Иштта баьхкабар Орловски, Новокузнецки, Джезказгански, Адыгейски пачхьалкхен хьехархой институташкара викалаш.

Фестивала хьалхарча дийнахьа из хьаеллаш къамаьл дир института ректора М. У. Умарова, дуккхача хьаьшаша. Торжественно хьалъайир фестивала байракх, концерт хилар.

ШоллагIа ди дIадоладелар института коа доттагIлен аллея дIайогIарца. Цул тIехьагIа политически иллейи плакатийи конкурс хилар. Фестиваль чакхъяьлар патриотически сайренца.

— ЦIаккха дицлургдац тхона укхаза дайнари хезари, — цу дешаща белгалдаькхар фестивалах шийна хетар ЧИГПИ комсомола комитета члена Булгучева Раяс.

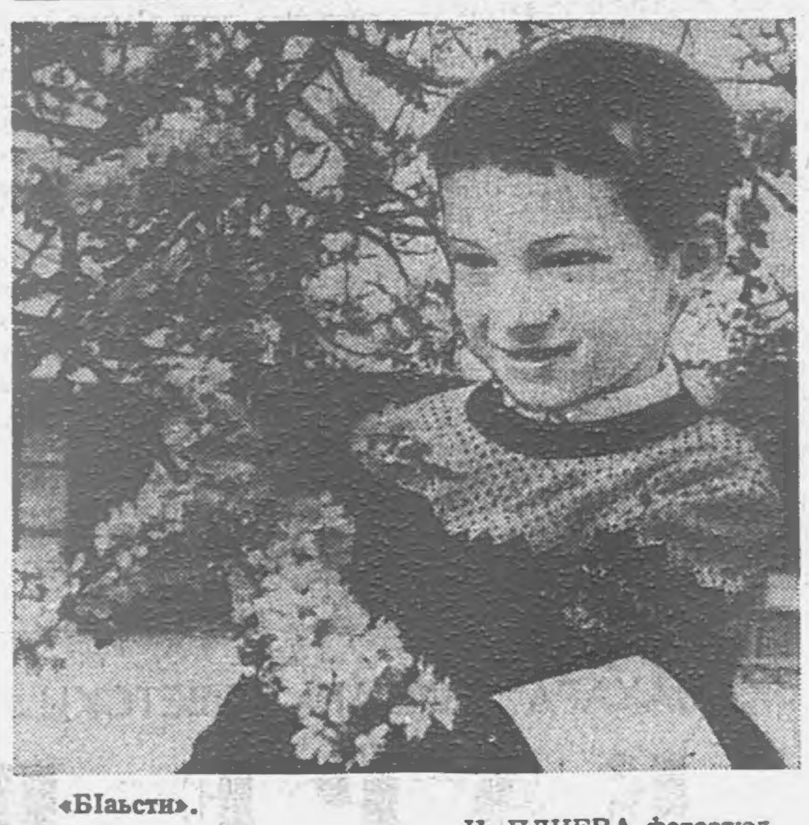

«БIаьсти».

И. ПЛИЕВА фотоэтюд.

ЦIЕЙ ДЕЗДЕЧА ДЕНОШКА

1 МАЙ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Дунен халкъий иллеш». Радиоконцерт. 13.00. Ехаш я духовой оркестр. 14.00. Игротека. 15.00. Асфальта тIа дехкача рисунка конкурс. 17.30. Нохч - ГIалгIай госфилармоне артистий концерт. 19.30. Дискотека. 20.00. Мультфильмай демонстраци.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой цхьоагIон Ден хетадаь халкъа ловзар. «ГIа боахаш да ЦхьоалагIа Май». 14.00. «Тамашийна экран». Киноклуб. 19.30. «За трезвый быт» яха кинолекторий. 19.30. «Ткъаьи иттара баьнначарна лаьрхIа...». СалаIара сайре.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 8.00. «Шера ба хьо са хьамсара мохк». Радиоконцерт. 15.00. «Къона ленинец» яха кинотеатр. «Машар, къахьегам, май — гIа боахаш даI». 19.00. Кагирхой салаIара сайре. «Музыкан халхарен дунен тIа».

«Красный молот» завода ДК. 9.00. «Дукха беза хьо, са Даймохк!» Радиоконцерт. 13.00. Берий кинотеатр «Космонавт». 15.30. Игротека. 17.30. «ГIа боахаш да ЦхьоалагIа Май». Тематически кинохьокхар. 18.30. Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIерагIа ДК. 10.00. «Ирази машари ма эшалда шоана, нах!» Радиоконцерт. 18.00. Лакхерча классашкарча дешархошта «Дунен кагирхоша байракхаш хьалъайю» яха сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 8.00. «Тхо — машара тIехьа!» Радиоконцерт. 14.00. «1 Май — дерригача дунен цхьоагIон ди» яха утренник.

2 МАЙ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой цхьоагIон Ден хетадаь «ЦхьоалагIа май да гIа боахаш» яха халкъа ловзар. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «ДоттагIала илли доакх кагирхоша». Радиоконцерт. 12.00. Нохч - ГIалгIай халхар дикагIа кхоачашдерий конкурс. 13.00. Игротека. 15.00. Ехаш я духовой оркестр. 17.30. Нохч - ГIалгIай госфилармоне артистий концерт. 16.00. «Эрсий, нохчий, гIалгIай къамашта юкъерча доттагIала хьасташ». Лекци. 19.30. Дискотека. 20.00. Мультфильмай демонстраци.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой цхьоагIон Ден хетадаь халкъа ловзар. «ЦхьоалагIа Май да гIа боахаш!» 17.00. Художественни самодеятельности доакъашхой цIейна хетадаь концерт. 19.30. «Мехкашкен континенташкеи гIолла». Кинолекторий. 19.30. «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 10.00. «Низ, къонал, хозал» яха спортивни цIей. 17.00. Художественни самодеятельноста концерт. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 11.00. «Моаршал да хьога, май, безаме май!» 12.00. «Сакъердаме старташ». 13.00. «Мультик» яха клуб. 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

Просвещене болхлой ЦIа. Шейна хетаь калейдоскоп. 10.00. «Дег тIара дукхадеза книга». Выставка. 16.00. Гитара безарий сайре. 17.00. «Оперетаца доттагIал долчарна». Концерт.

«Красный молот» завода ДК. 13.00. Берий кинотеатр «Космонавт». 18.30. Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIерагIа ДК. 14.00. Берий кинотеатр «Теремок». 17.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК. 10.00. «ЦхьоалагIа Май гIа боахаш да». Радиоконцерт. 11.00. Берий кинотеатр «Росинка». 12.00. «Сон дунен». Рисунка конкурс. 16.00. Игротека. 19.30. Кагирхой салаIара сайре.

3 МАЙ

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Массаза а малх хилба!» Радиоконцерт. 13.00. Игротека. 15.00. Ехаш я духовой оркестр. 16.00. Нохч - ГIалгIай госфилармоне артистий концерт. 17.30. МВД клуба художественни самодеятельноста концерт. 19.30. Дискотека. 20.00. Мультфильмай демонстраци.

В. И. Ленина цIерагIа ДК. 11.00. «Фаьлгийн приключенейи дунен тIа» яха киноклуб. 11.00. Художественни самодеятельноста коллективий концерт. 19.00. «Ерригa музаш вайцига хьоашалгIа йоагIаргья» яха кинолекторий. 19.30. «ВIашагIкхетар» яха дискотека.

Н. К. Крупская цIерагIа ДК. 15.00. «Къона ленинец» яха кинотеатр. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК. 11.00. Истола тIарча теннисах йола яхьаш. 13.00. «Мультик» яха клуб. 16.00. «СалоIача хана». «Иллеца вIашагIкхетар». 18.00. Кагирхой салаIара сайре.

Просвещене болхлой ЦIа. 10.00. Хоровой илле концерт. 11.00. Къаман халхара коллектив. 12.00. Филателистий вIашагIкхетар. 14.00. «Вай цIагIа музыка». Дезала салоIа клуб. 18.00. Театральни сайре.

«Красный молот» завода ДК. 13.00. Берий кинотеатр «Космонавт». 18.30. Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIерагIа ДК. 10.00. Болх беш я аттракционаш. 14.00. «Теремок» яха кинотеатр. 15.00. Духовой оркестра концерт. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

Черноречье поселка стадион. Футболах НГIАССР клубий хьалхле яккхарах. 16.00. «Нефтехимик» — «Аргунпром».

Гороно СДОСШОР стадион. Футболах НГIАССР клубий хьалхле яккхарах. 17.00. ЧИТО — «Динамо».

«Октябрьнефть» НГДУ стадион. Футболах НГIАССР хьалхле яккхарах. 16.00. «Нефтяник» — «Урожай».

Редактор О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

1 МАЙ
I ПРОГРАММА
ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА КЪАХЬЕГАМХОЙ ЦХЬОАГIОН ДИ

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — А. Твардовский. «ЗIамигача а йоккхача а Даьхенах». Фильм-концерт.
8.35 — Илли оал «Рябинушка» яхача вокальни трио с.
8.50 — «Укх бIаьшерен денош». Документальни фильма премьера.
9.20 — СССР халкъий иллеши халхараши.
9.40 — Москва. ЦIе майда. Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой цхьоагIон ден 1 Майна хетаь передача. Йистеьлча — ЦIейна хетадаь концерт.
12.00 — «Ленин. Целеустремленность». Iилма - довзийтара фильма премьера.
12.20 — «Пит Сигер: Мы преодолеем». Музыкальни передача.
13.25 — Дунен халкъий творчество.
14.10 — «Беро сатийна наб е еза». Мультипликационни фильм.
14.30 — ГАБТа солистий а оркестра а концерт.
15.25 — Телевизионни документальни фильм.
16.20 — СССР паччахьалкхен академически халкъа халхарий ансамбла концерт.
17.05 — «Цирк массанена а деза».
17.50 — Экрана тIа духхьашха. «Малх киса чу». Художественни фильм.
19.00 — «Моаршал да хьога, май!». Музыкальни программа.
21.00 — Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой цхьоагIон Ди 1 Май station дездара репортаж.
22.00 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группа командай матч.
00.05 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.20 — Илли оал, халкъюш къонал.
8.35 — «Советски Союзе гIолла». Киножурнал.
8.55 — Революцен поэмаш. А. Блок. «Шийтта». Фильм-концерт.
9.20 — СССР халкъий иллеши халхараши.
9.45 — Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой цхьоагIон ден 1 Майна хетаь город Грозне хинна демонстраци. Йистеьлча — «Сомий беш я са город». Концерт.
12.20 — Фильм - берашта. «ЦIимхара кIиранди».
13.35 — «Приэльбрусье». Телевизионни фильм.
13.45 — «Проснись и пой». Московски сатира академически театра фильм-спектакль. Автор — М. Дярфаш.
15.25 — «Кура кемалг». Мультипликационни фильм.
15.45 — «Дерригa а безамгара долалу». Художественни фильм.
17.00 — «Алушты край уединенный». Телевизионни документальни фильма премьера.
17.10 — «Веселая хроника опасного путешествия». Музыкальни фильм-ревю.
18.30 — Документальни фильм.
18.50 — «Са хьамсара Даьхе». Фильм-концерт.
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.15 — Республика цхьоалагIа май дезду. Репортаж.
20.35 — Концерт.
21.00 — Дунен халкъашта юкъерча къахьегамхой Ди 1 Май дездара репортаж.
22.00 — Экрана тIа кинокомеди. «Операция «Ы» и другие приключения Шурика».
23.35 — «Кердадараш».

апреле хиннар кердадаккхар).
18.00 — Мультипликационни фильмаш: «Топтыжка», «Икар и мудрецы», «ГIайре», «Человек в рамке», «Отелло-67».
18.40 — ЦТ экрана тIа духхьашха. «Къиза романс». 1, 2-гIа сереш.
21.00 — «Ха».

ШОАТТДЕН САЙРИЙНА.

21.40 — Боккхийчарна мультипликационни фильмаш: «Контакты... конфликты».
22.15 — КВН-87.
00.15 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйранара гимнастика.
8.15 — Документальни фильм.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.00 — «Iуйранара почта».
9.30 — «Хьайна хетар ала». Iилма - довзийтара фильма премьера.
9.55 — «Служили два товарища». Субтитраща художественни фильм.
11.35 — Республика цхьоалагIа май дезду. Репортаж.
11.35 — ДоттагIлен сийрда Iуйренаш. Къулбаседа - ХIирийчени Нохч - ГIалгIайчени телевидене программа.
13.25 — Реклама.
13.30 — «Он приехал в поминовения». Телевизионни спектакла премьера. Ж. Сименона романа мотивех. 1, 2-гIа сереш.
17.10 — Документальни фильм.
18.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Спартак» — «Динамо» (Москва).
19.05 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!».
20.00 — Футбол. СССР чемпионат. «Динамо» (Киев) — ЦСКА. 2-гIа тайм.
20.45 — Илли оал М. В. Ломоносова цIерагIча МГУ академически хоро.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Небесный тихоход». Художественни фильм.
22.55 — ЛоIаме латар. Европа чемпионат. Болгарера передача.
23.40 — «Кердадараш».

3 МАЙ
I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.05 — «Уроки лахты». Телевизионни документальни фильма премьера.
8.30 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйранара почта».
11.30 — Никъ берий клуб.
12.30 — «Ашарий киоск».
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — ТелетIий Москва — Лондон.
16.00 — «Надежда Крупская». Iилма - довзийтара фильма премьера.
16.29 — Телевизионни журнал.
16.50 — Фильм - берашта. «Добро пожаловать, или Посторонним вход воспрещен».
18.00 — Мультипликационни фильм.
18.15 — Киноафиша.
19.00 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группа командай матч. 1, 2-гIа периодаш. Йистеьлча — (20.30) — «Заман ритмаш».
21.00 — «Ха».
21.40 — Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группа командай чемпионат. 3-гIа период.
22.15 — «ШерагIа го». Эстрадни программа. Йистеьлча — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — «Зарядка е дIаоттаI».
8.20 — «Таллински музыкальни картинка». «Революционни пхи илли».
8.40 — «Царевна лягушка». Мультипликационни фильм.
9.10 — Дунен музыкальни культура ганзера. Ю. Шапорин. Симфония — кантата.
10.30 — «Эрсий къамаьл».
11.00 — «Шин океаний берд». Телевизионни документальни фильм.
11.30 — «Миха саьрг». Телевизионни спектакла премьера. Автор — Ю. Визбор.
14.20 — Болама кхерамзе.
14.25 — «Оризонт» яхача ансамбла концерт.
15.00 — Хоккей. Дунен чемпионат.
17.25 — «Милая роща». Телевизионни документальни фильм.
17.45 — Ленинградски студе телевидене программа.
19.00 — «Хьайбай дунен тIа».
20.00 — «Бийса даькъала хийла шун, бераш!». Мультипликационни фильм.
20.15 — «Вай цIа». Телевизионни журнал.
21.00 — «Ха».
21.40 — «Приказано взять живым». Художественни фильм.

2 МАЙ
I ПРОГРАММА

7.00 — Iуйранара зарядка. Мультфильм. Музыка.
7.30 — «Ха».
8.00 Хоккей. Дунен чемпионат. Финальни группа командай матч. Австрера передача.
8.40 — Мультипликационни фильмаш.
9.00 — «ХIана, сендухьа». Бераштa йола передача.
10.00 — «Массанена а хIаранена а».
10.30 — «Сий». Телевизионни фильма премьера.
11.00 — Советски композиторий симфонически миниатюраш.
11.25 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. Историен довргдоаца мугIараш. «ТIом». Художественни фильм. Алма-Ата.
13.30 — «Сакъердаме ноткаш». Кхелетача вокалистий конкурс.
14.30 — «Кердадараш».
14.50 — «Гушдар — теша хала дар».
15.50 — ВЛКСМ XX съезда делегаташта а хьаьшашта а оттадаь Кремлевски съездий Дворецe хинна концерт (17

РАДИО

1 МАЙ
ДУНЕН ХАЛКЪАШТА ЮКЪЕРЧА КЪАХЬЕГАМХОЙ ЦХЬОАГIОН ДИ

8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.36 — 9.00 — Иллеши Маршаши.
15.15 — «Машарен къахьегамеи цIей». Композици (гIалгIай меттала).
15.35 — «Хьона, Даьхе, тха къахьегама совгIаташ» (нохчий меттала).
15.50 — «Юрта къахьегамхоша рапорташ тел».
16.00 — 17.00 — ЦIейна хетадаь концерт.
18.00 — 19.00 — ЦIей дездеш я йиъ орден лелаеш йола Нохч-ГIалгIайче (эрсий, нохчий, гIалгIай метташка).

УКВ

19.00 — Концерт.
19.30 — Сакъердаме иллеш.

2 МАЙ

6.40 — «ДоттагIий моаршалаш».
6.50 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — Передачай программа.
8.35 — «Дош кхоачашдаьд». Корреспонденци (нохчий меттала).
8.45 — 9.00 — Ашараш.
10.15 — «Вежарашка цхьоагIо» (гIалгIай меттала).
10.35 — 10.40 — Ашараш.
11.00 — «Къонал».
11.30 — 12.00 — «Май — из дег тIара бIаьсти». Радиокомпозици.
12.40 — «Машарен къахьегамен цIей». Литературно-музыкальни композици (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Бригадни подряд — балха тIа» (гIалгIай меттала).
15.15 — 16.00 — Концерт.
18.00 — 19.00 — «Ашарий почта».

УКВ

19.00 — Халкъа ашараш.
19.30 — Халхара ашараш.

3 МАЙ

7.15 — «Коммунист яхача цIеро денхарийла ву» (гIалгIай меттала).
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукхаеза ашараш.
11.20 — Нохч-ГIалгIай республикански музыкальни училища камерни оркестра концерт.
16.00 — «Школьни глобус».
16.30 — 17.00 — «Къона тIехье» (нохчий меттала).
18.00 — 18.30 — «Иллеца доттагIал долчарна». Концерт.

УКВ

19.00 — Художественни самодеятельноста доакъашхой концерт.
19.30 — Инструментальни ашараш.

СПОРТА ХОАМАШ

ДОШО СОВГIАТАШ

Укх деношка Грозне чакхъяьлар ший лоIаме кIалтохарах йола РСФСР чемпионат. Белгалдаккха деза цу тайпара яхьаш вай республике духхьашха хиннилга. Эгара хьалха вайна дагадаьллар — мишта кийчбеннаб царна Нохч-ГIалгIайчен кIалтохара школа викалаш? Из хьахьекхар яхьий тIеххьарча дено.

Шоай дозал 74 килограммага кхаччалца долча атлеташта юкъе толам баьккхар Бадалов Алухада. ТIехдика чакхдаьхар ший вIашагIкхетараш А. Музикашвилес а (100 кг. совгIа). Из чемпион ва.

Цхьабакъда, къаьстта везавелар зале гулбеннараштa Малгобекерча тренера Батыров Султана хьалкхеваь къона спортсмен Гетагажев Мухьмад. Берригa низ дIабелар цо толам баккхара. Дошо медаль — иштта совгIат цIахьоргда цо ше ваьча юрта СоагIапча.

Дото медаль а я вай команда чоте. Из яьккхар ший дозал 82 килограмм долча С.-Х. Муртазалиева.

М. ЭРЗИЕВ.

ДЗЮДО

«Урожай» ший лоIамеча спортивни общества дикагIболча къоначa дзюдонисташа городе Чайковске Российски совета хьалхле яккхара хетаьча финальни яхьашка дакъа лаьцар.

Вай республикера цига бахабар «Бешлоам» яхача берий - кхувшбоагIарий спортивни школа викалаш. Дото медаль яьккхар Д. Хатаева, бронза — Ш. Хамзатханова.

МАДИНАЙ РЕКОРД

С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе чакхъяьлар «Сезон хьаеллара» хетаь яйгача атлетика яхьаш. БIаь метр дистанцех йодаш республикански рекорд оттайир Мархиева Мадинас.

Дика дIайихьар яхьаш Д. Рыльщикова, Р. Сулейманова, А. Николаева, Т. Черкасовас, З. Батчашвиле, О. Искаева. Тайп-тайпарча дистанцех толамаш даьхар цар.

Т. СОКОЛОВА.

ДИКАГIЧАРНА ЮКЪЕ

«Буревестник» ДСО Российски совето соахка спортивни говзал лакхъяра тIехьа краевойи областнойи ший лоIаме обществашта юкъе йоаржаьча социалистически яхьа итогаш яьй. Вай республикански общества кхоалагIа моттиг яьккхай аьнна хоам бенаб. Цун кулгалхочоа Крикунов Генадий Николаевича «Буревестник» ДСО Российски совета грамота еннай. «ДикагIвола тренер» аьнна цIи еннай РСФСР заслуженни тренера, Грозненски мехкдаьтта института физвоспитане кафедра заведующена Вартанов Григорий Мартиросовича. Цу тайпара сий цун даьд СССР абсолютни чемпион Себнев Рамзан хьалкхеварах.

ВЕЛОТРЕК

С. Орджоникидзе цIерагIча стадионе бIарчча кIира лаьттар «Спартак» ДСО велосипедистий яхьаш. Цига дакъа лоацаш бар кхыча обществай спортсменаш а.

Тайп-тайпарча дистанцешка толамаш а призовой моттигаш а яьхар И. Савельева, А. Бабаянца, К. Будахтина, С. Гридасова, В. Спивака, О. Суворова, В. Журавлева.

Т. ИВАНОВА.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленностен транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-84, 2-90-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинописни бюро — 2-89-51; корректорске — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря—2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства—2-90-66, 2-47-84, культуры — 2-64;75, 2-75-78; писем—2-85-64; машинописное бюро—2-89-51; корректорская—2-89-88.

Газет арадувл шинарен ерен, шоаттен деношка

СФ05165. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1640.